

מזל התאחדותנו

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים חסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגדוק שליט"א

בני ברק - אלעד

י"ג מנחם אב תש"ע

ואתחנן

שנה י"ד גליון תרע"א

תוכן הענינים

- לקח טוב ..... עמוד ג'
- קול תפילה ..... עמוד ה'
- שבת בשבתו ..... עמוד ז'
- דבש תמרים ..... עמוד ט'
- בשפתי צדיקים ..... עמוד י"א
- פרפראות לחכמה ..... עמוד י"ג
- ודרשת וחקרת ..... עמוד י"ד
- פניני התורה ..... עמוד ט"ז
- הילולא דצדיקיא ..... עמוד כ"ג
- משולחן מלכים ..... עמוד כ"ז
- דברות קודש ..... עמוד ל"ב

כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעו אחריו

הר גבוה ותלול מאוד התנשא בין ההרים סביבו, והעליה עליו היה קשה מנשוא, אנשים רבים ניסו בכל כוחם לעלות על הר מרומם זה ולהגיע לפסגתו אולם הם כשלו בדרך, חלקם בחציה התחתון וחלקם בחציה העליון, אבל הצד השווה שבהם שלפסגת ההר לא הצליחו להעפיל.

פעם החליט איש אחד לעלות ההרה על אף הקושי שבדבר ומוכן היה להקדיש את חייו כדי להשיג מטרה זו, הוא עשה כל ההכנות הדרושות ומתוך רצון עז ונחישות רבה יצא לדרך הארוכה.

הדרך ארכה שנים, תלאות רבות עברו עליו וקשיים רבים עמדו לו בדרכו, אולם בכוח רצונו האיתנה התגבר על כולם, ולאחר כמה שנים מייגעים מכל התלאה אשר מצאתו בדרך, זכה סוף סוף לדרך בכף רגליו על הפיסגה הנכספת.

והנה בעת עמדו על ראש הפיסגה שמח ומאושר על ההישג הגדול והעצום, ראה לפתע ילד קטן מתהלך על הפיסגה ומדלג על אבני המקום, שאלו האיש בתדהמה: הגידה נא לי כיצד עלית על הר מסוכך כזה, כמה שנים ארכה לך העליה, הרי כשהתחלת לעלות על ההר עדיין לא נולדת, על כל השאלות הללו קיבל תשובה בת שתי מילים: "כאן נולדתי".

הנמשל הוא שבאמת לכל אדם ניתנה הבחירה לבחור בטוב או ברע ה"ו, להעפיל לראש הפיסגה או ה"ו להכשל ולרדת, רבים מנסים ולא מצליחים להגיע לסוף הדרך כי ארוכה מני ארץ ורחבה מני ים.

רק מעטים אשר מקדישים את כל כוחותיהם למטרה עילאית זו מצליחים להשיגה לאחר מאמצים רבים וקשים.

אולם כשיש לו לאדם "זכות אבות" הורים צדיקים וגדולי תורה אז הם מנחילים לבניהם מדריגה רמה ונישאה כבר בלידתם, וכך הם נולדים על ראש ההר או בדרך אליה, כל אחד לפום דרגה דילי, ומנקודה זו ואילך מוטל עליהם להמשיך ולהתקדם, הם אינם מתחילים מתחתית ההר ומשולים המה לאותו ילד שנולד על הפיסגה.

ואכן עלינו לדעת כי לכל אחד מעם בני ישראל לדורותיו יש "זכות אבות" גדולה ונשגבה של אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, וכל אחד מישראל נולד עם נשמה קדושה אשר בכוחה להתקדם בדרך התורה ולעלות על הר ה' ולהגיע לפיסגתו, כי אנחנו בני אברהם יצחק ויעקב ונולדנו על הפיסגה, נולדנו קרובים אל ה' וביכולתנו להמשיך את חיינו בדרך זו.

זמנים	הדהי"ג	מוצ"ש	סוק"ש	סו"ת
ברוקלין	8:05	9:32	8:32	10:17
קרית יואל	8:08	9:34	8:32	10:17
מאנטשעלא	8:10	9:42	8:48	10:33
ניו העמפשיר	8:09	9:33	8:33	10:18
מאנטריאל	8:18	9:44	7:49	10:27
לאנדאן	8:48	10:15	8:33	10:28
מאנטשעסטר	9:05	10:31	9:12	10:33
אנטווערפן	9:25	10:54	8:31	11:10
ווען	8:28	9:54	8:33	10:18
בני ברק	7:22	8:56	8:25	10:28
ירושלים	7:07	8:58	8:25	10:28

אבות פרק ד'

לוח יסודי התורה

☐	זונטאג	מיטת	יא:
☐	מאנטאג	מיטת	יב:
☐	דינסטאג	מיטת	יג:
☐	מיטוואך	מיטת	יד:
☐	דאנערשטאג	מיטת	טו:
☐	פרייטאג	חזרה	
☐	שבת קודש	חזרה	

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב, הנצחת שם, לעילוי נשמת, אפשר לפנות:

בארה"ב: להר"ר מננדל פריעדמאן הי"ו 845-662-5579

באר"י: להר"ר אנושיל אילאוויטש הי"ו 011-972-527648437

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר והסידות נאמרים

ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, בתחילה אמר ומצאת והדר מפרש מאי תמצא, שתמצא זאת כי תדרשנו וכו', היינו אם תבקש את השי"ת, או יעזור לך השי"ת שתמצא כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, כמאחז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. (דברי יחזקאל)

ככל אשר עשׂה ה' אליכם במצרים לעיניך, פי' המיצר והצער שבא עליך, הוא רק לעיניך שנדמה לעיניך שהוא רעך, אבל באמת היא רק למכותך. (בוצינא דנהורא)

ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים וכו', כלומר עתה שזכותם לדבר שאין אני זוכה אליה, שתבואו אל הארץ, נא תקומו שם מצותה אשר אני מלמד אתכם, ויהיה זה חשוב בעיני המקום כאילו קומתם בעצמם, להיות שעל ידי תקימת מצותיה בזה שאני מלמד אותם אתכם. (באר מים חיים)

קול גדול ולא יסף, פרש"י קולו חזק וקיים לעולם, והכוונה י"ל עפימ"ש הסה"ק שראינו שגם העובר עבירה מוסר נפשו על קידוש השם, ועל תאוה קטנה אינו יכול לעמוד, והיינו משום דבי הדברות שמענו מהקב"ה נקבע בלבינו יותר, והוה קולו חזק ונקבע בלבינו לעולם. (מעגלי צדק)

ואתם הדברים בה' אליכם חיים כולם חיים, אויב מאיז דבוק אין באשפער לעכט מען, וכשלא דבוקים בו ית' אינו נקרא חיים. (מוקנים אתבונן)

לטוב לנו כל הימים לחיותנו כיום הזה, ר"ת הלכ"ה וסמך ליה וצדקה תהיה לנו, רמז שעיקר צדקה היא להחיות ולפרנס לומד תורה בעל הלכה כדמצינו ברכי שפתח אוצרות בנינו בצורת ואמר יכנסו בעלי הלכה. (ארן עדה)

תהיו, היינו שובאו לבח"י חיות הקדושה, וממילא ובאתם וירשתם את הארץ, היינו כדי שלא יהיה מניעה מעבודת הבורא, ויבאו וירשו את הארץ, וכדהרמב"ם. (כנסת יחזקאל)

צריך להרגיש עצמו בכל יום שנולד מחדש ועי"כ יבקש לישאר בעוה"ז

אנכי מצוך היום, פרש"י שלא יהיה כדיוטמנא ישנה אלא יהיה בעיניך כאלו היום ניתנה, היינו ש אפי' האמת, בכל שנה ובכל רגע הוא חיות חדש הנשפע מהקב"ה, וכד"א כל הנשמה על כל נשימה ונשימה וכו', וכן הוא הפירוש בורא כל הנשמות, בורא הוא בלשון הוה, היינו שבכל רגע ורגע בורא מחדש הנשמה שבקרבך ונפח כך נשמת חיים, ממילא זאת החיות שהיה אתמול איך כך היום, וממילא צריך אתה בהחיות החדש, לקבל מחדש עול תורה ומצוות ואהדות עי"ד ואהבת ה', ואם אדם עושה כן ומשער באמת בנפשו כאילו היום הוא מצווה ועומד מחר סיני כל הדברים האלה, יש לו פתחון פה ותפילה לשמוע תפילת שבל יקחהו עוד מעוה"ז, כי היום התחלתי לראות בתורתך ובמצותיך לזאת אל תקחני מהעוה"ז למען אלמד חקיך, כי עתה הנני כקטן שנולד, והתחלתי כדרך שמבואר בדברי החסיד רי"י עי"כ"ץ על עתה ההילת שכן היה תפלת משה רבינו עליו השלום הלא עתה התהלת כעת להראני מה, לזאת אל תקדני, וזה הוא לימוד איך לסדר התפילה לדורות הבאים.

(ישמח ישראל)

ושמרתם ועשיתם, פרש"י ושמרתם זה המשנה, ועשיתם כמשמעו, דידוע שבכל מצוה יש סידרת, וכל אדם מישראל צריך ללמד הכוונה בכל מצוה כפי שתשיג ידו, אבל בשעת קיום המצוה צריך לכוון רק הכוונה פשוטה שרהמנא אמר תקעו, וכן בכל מצות יכוון שרצוה לעשות נח"ר לאדון הכל, והוה כוונת פשיטות, הו"ש רש"י ושמרתם לשון ואביו שמר את הדבר, שאתם ממתנינים על המצוה קודם קומה, זה המשנה צריכים ללמוד כל הכוונות, אבל ועשיתם בעת קיום המצוה כמשמעו ככוונה פשוטה לשם יהוד קוב"ה ושכניתה. (באר מנחה)

ואתחנן אל ה' בעת החיה לאמר וכו', את גדל הוא החסד, ואת ירך החזקה לומר שבמקום שנתעורר הגדולה הוא החסד, שם באותו המקום שורה הדי החזקה, שכשהי"ת עושה דין בהרשעים הם האומות, אז הדין נקרא למעלה בשמים חסד כי הוא חסד

לישראל לנקום נקמתם באויביהם אעפ"י שעליהם הוא גבורות, והוה התירוץ אשר מי קל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך הם הרחמים למעלה בשמים וכנבורתך למטה בארץ כנ"ל אשר אתה עושה אותם בכח אחד בימינך הכל וק"ל. (נעם אלימלך)

ואתחנן אל ה' בעת החיה לאמר, הגה הרעיא מהדימנא מרע"ה היה מתחנן אל ה', בעת החיה היינו גם כשהייה בעת צרה ר"ל, והוה בעת מלשון "בעתה" ורעדה, לאמר, עכ"ז יהיה נשאר עומד על עמוד עם חזק אמונתו ובטחונו בה', למען יוכל עוד לדבר דיבור לפני השי"ת ולהתפלל כדרכו ולא יפול אצלו אהבת השי"ת ח"ו והוה לאמר. (באר המים)

אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וכו', צ"ל כוונת אומרנו ואראה, הלא כשיעבור ממילא יראה, איך הענין שביקש על הראיה נ"כ, כי האדם אף אם הוא עוסק באיזה דבר צריך להתפלל להשי"ת שיראהו את הטוב שבדבר הוה. (אוהל תורה)

ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים וכו', עפי"ד הרמב"ם ז"ל פ"ט מהלכות תשובה שהיוצאים הנשמיים חמה, כדי שלא יבלבלו ח"ו מניעת הנשמיות מעבודת הבורא ב"ה, וע"י שישאל יתברכו בגשמות, ויכול לעשות המצוה בשלימות, וזה הפי' שמע אל החוקים וכו' לעשות למען

קול תפילה

אמרות קודש בעניני תפילה נאמרים על פרשת השבוע ערוכים וסדורים

עיקר הכנה לתפילה הוא עיי שיכיר שפלות עצמו

כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו, יש לרמז על פי מה שנפסק בשולחן ערוך בשם הקדמונים ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם והוא כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, הינו רוממות השם יתברך וגדולתו, ואחר כך אמר כה' אלקינו בכל קראינו רצה לומר שיחשוב האדם שאינו ראוי לכך שתפילתו תתקבל, אלא מחסדי השם יתברך הוא ששומע תפילתו אפילו בהיותו בשפל המצב בכל קראינו אליו בכל מצב בו או נמצאים והרי זה ההכרה בשפלות האדם.

(מסעי"ד)

עיקר תקוותינו בגלות הזה היא עיי התפילה

בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים כו', הנה חכמינו ז"ל דימו אותנו בגלות המר והארוך הזה, לספינה המטורפת בים אשר בכל רגע חושבת ליטבע, ואין לה תקווה כי אם מקוה רחמי השם יתברך להצילה, כי אין לה שום עצה אחרת, כן אנחנו בגלות הזה כגון באזיא ואפריקא שה אחד בין ע' זאבים, ויום יום חושבין מחשבות להאבידנו ואין מקוה כי אם לקוות לרחמי ה' שיצילנו, כי אין לנו עצה אחרת, ועל זה צווח הפסוק וינה ירד אל ירכתי הספינה ושכב וירדם, כנסת ישראל ליונה אימתלא ורוח הקודש צווחת מה לך נרדם, אין פנאי להיות נרדם רק קום קרא אל אלקיך אולי יתעשת האלקים לנו ולא נאבד, וכן אמר לנו משה רבינו ע"ה בצר לך כשיהיה צר מאוד, כאשר אנו רואין עכשיו שנתארך הגלות מאוד, ומצאך כל הדברים האלה באחרית הימים כמו שהוא עכשיו שישראל שרוים אבודה בכל מדינות אזיא ואפריקא ואין להם חנינא, אזי אין לך עצה אחרת, רק ושבת עד ה' אלקיך ושמת כו' כי אל רחום כו'.

(עניי נחל)

הכנה לתפילה

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, ופי' מורי בהפלאה ז"ל שהתחנן שיפתח פיו לאמר תפלתו ע"ד אדני שפתי תפתח ושוב פתח אדני אלקים אתה החילות וגו' וק' מ"ט בעת ההיא ובתפלה זו שהוא תקט"ו ולא בשארית תפלות אמר שפתי תפתח ודוקא בעת ההיא ויל"ד עוד במה טעה שהותר הנדר מקצתו והותר כולו, והנה בנין פתיחת התפלה ה' שפתי תפתח הוא מחמת מורא ומקצתו והותר מלך מלכים וקב"ה שאפי' תפלתו שגורה וסדורה מ"מ בעמדו לפני ממוקב"ה ארכבותיו דא לרא נקשן וכל עצמותיו הפחיד ונוטל רוב המדבר ע"כ מתפלל ה' שפתי תפתח אמנם מרע"ה שאפי' דיבור החמור ה' מוכן כל שעה לנבואת פנים אל פנים בלי שום הכנה לא ה' צריך לתפלה קלה לומר ה' שפתי תפתח ואפי' מ' יום שהתפלל בשמים לא ה' מוראו יותר מארבעים יום אשר כבר דבר עננו באורת המקום אך עתה בהגיעו לגבול א"י ואחז"ל חד מנייהו כתרי מנין וחד מינן כדאזיל להתם כתרי מיינעו ע"כ הרגיש אור נפלא וקדושה עצומה מה שלא הרגיש אפי' בשמים כי קרקע א"י קדושה עצומה יותר משמים שעל ח"ל ע"כ בתפלה זו והיא התקט"ו במספר תפלותיו אך היא הראשונה שבא"י הוצרך להתפלל ה' שפתי תפתח ואתחנן בעת ההיא דוקא לאמר תן לי כח להתפלל והיינו דקאמר מי אלי בשמים המריך הקדים שמים לארץ ע"ד לא זו בשמים של ח"ל שהורגלתי שם ג' פעמים מ' יום אלא גם זו בארץ הקדושה הלז אין אילות כמוך והנה בכניסתו לארץ הלז חשב שאין זה קדוש בקדושת א"י דאל"ה לא ה' נכנס לשם והתחיל להתפלל כדרכו ובהכינו לתפלה והרגיש אימתו ועוצם קדושה ההיא עד שהוצרך להתפלל על פתיחת שפתים ידע שכבר נכנס לגבול הארץ וא"כ דמייתי שהותר הנדר ואיינו צריך לתפלה כלל.

(דקשות חסם סופר)

שמעתי בשם הגה"ק רבי זוד דייטש זצ"ל מעיר חדש, הגמרא במגילה (דף כ"ט) אומרת עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל שיוקבעו בארץ ישראל, ועל מה יוליוס לשם, אמר על הרעדליך שעומדים לפני ביהכ"נ, [קבוצות אנשים העומדים יחד ומספרים שמועות זה לזה לפני הביהכ"נ קוראים להם רעדליך כידוע].

אלף כתב, אות כ"ט

מי שזוהר שלא לדבר בבית הכנסת ובבית המדרש, יראה זרע, יאריך ימים, וחפץ ה' בידו יצליח, ולא ימות לשחת, ולא יחסר לחמו, ולא יאחר אריכות ימים תנוח נפשו לבטח, ולא יתקרבו עצמותיו. חוץ מאשר אזהרה שהקב"ה שומע את תפילתו.

תוכחות חיים - להגאון הגדול רבי חיים פאלאגיי זצוק"ל - פרשת תחמה

סיפור יהודי אחד מניצולי המלחמה, שבעת שנכנסו הרשעים העמלקים הגרמנים שר"י לעירו קבצו את תושבי המקום והוליוו אותם למקום מסילת הברזל, שם המתינו לרכבת המות המוליך לאוישוויץ, וכאשר עמדו והמתינו שם היהודים, ראוי לפתע אשה אחת שהופיעה לקראתם וצעקה אליהם, אידן, איר ווייט פארוואס איר לייט אזויפיל, ווייל איר רעדט ביים דאווענען. ואח"כ נסתלקה ונעלמה האשה משם. והרב הגאון מהר"ם שטערן שליט"א [זצ"ל] אב"ד דעברעצין אישר סיפור זה כי נכון הוא.

ש"י למורה

אמרות קודש בעניני שבת נאמרים, על פרשת השבוע ערוכים וסדורים

שבת בשבתו

שנתגייר ובוזה פירשו גם כן ששת ימים תעשה מעשיך וביום זה' תשבות למען ינוח שורך וחמורך וינפש כן אמתך והגר עכ"ד.
(צלה רבב)

השבת השלים הזמן של שעבוד מצרים

**וזכרת כי עבד היית במצרים וגו' תוס' כ' למה אמרינן בש"ק זכר ליציאת מצרים מה ענין שבת ליצי"מ אבל הענין כי כ' ומושב בני" בארץ מצרים ת"ל שנה וכבר עמדו בזה דאף דגירות משגולד יצחק אין כאן רק ת' שנה שלשים שנה מה עבידת' ועיין מ"ש שהתחיל ל' שנה מקודם, אבל הענין על ישראל נגזר שעבוד ועבודה בימי חול אבל לא בימי שבת למען ינפש עבדך כתיב ומצרים קלקלו השורה והי' משתעבדים בישראל שבת ג"כ לשמור פירות וכדומה מלאכות בשבת ושעבודם הי' רד"ו שנה וא"כ יום שביעי הי' מותרת צא חלק שביעי מרד"ו הוא שלשים וזהו שלשים שנה שנחשב לשעבוד יותר מת' שנים ולכן לולי שבת הי' צריכים להיות במצרים שלשים יום יותר ח"ו והי' נשקעים ח"ו כנודע רק שבת מיהרה הגאולה ולכן אמרינן בשבת זכר ליצי"מ.
(יערות דבש)**

כפי ההכנה בחול כך יאיר השבת

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, מצות עשה לאהוב את השם יתברך. אהב"ה בכל" ל"ב אהב"ה בכל" נפ"ש אהב"ה בכל" מא"ד מספר שב"ת שנאמר ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. וסוד אהב"ה יהוה אהב"ה אדני ששה פעם עולה שב"ת שכל מה שמכינן אהבה בכל ששת ימים, יאיר אור השבת. (אוצר החיים קאמראנא דף לה:)

ע"י השבת אנו מעדיין על אחדותו ית'

וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפת בין עיניך, מדרש פליאה: אין מניחין תפילין אלא בשבת, נלע"ד דהתוס' בחגיגה ג: הביאו בשם המדרש שלשה מעדיין זה על זה, ישראל שבת והקב"ה, ישראל והקב"ה מעדיין על השבת שהוא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקב"ה שהוא אחד, הקב"ה ושבת על ישראל שהם היחידים באומות, ובמה מעדיין ישראל על אחדותו ית'? בהנחת תפילין כמ"ש השור א"ח ס"י כ"ה ויכוין בהנחתן שצונו המקום להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהן יחוד שמו ויצי"מ על הזרוע וכו' כדי שזכור יצי"מ ע"י נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מורים על יחודו שהוא יחיד בעולמו, אך אנחנו לבדנו אין אנו יכולין להעיד על אחדותו דקיי"ל עד אחד פסול לעדות, רק בצירוף השבת כמ"ש המדרש ישראל והשבת מעדיין על הקב"ה שהוא אחד, ואז על פי שנים עדים יקום דבר, נמצא דמי שאינו שומר שבת, ואינו יכול לצרף עמו את השבת לעד שני, נחת תפילין לשוא היא, דמה מועיל עדותו, ורק השומר שבת כדת כראוי וכנכון הוא יכול להניח תפילין, הוא לבדו יכול להעיד על אחדותו ית'. והנה אחד מן הלשונות שאות הבר"ת משמשת הוא בלשון "עם" כמו בראשית ברא אלקים דרשו חז"ל במ"ד עם ראשית, הוא תורתנו הקדושה ברא אלקים את השמים ואת הארץ, דהתורה היתה כלי אומנותו, וכן פי במקלי עברתי את הירדן, בנערינו ובזקנינו נלך, וז"ב המדרש "אין מניחין תפילין אלא בשבת" - הכוונה רק עם השבת ביחד מניחין תפילין, רק מי ששומר שבת ויכול לצרף עמו את השבת לעד שני הוא לבדו יכול להעיד בהנחת תפילין על אחדותו ית' ד אז על פי שנים יקום דבר. (זכור ושמור)

בכל השבוע יבקש שיזכה לומר שירות ותשבחות בשבת

ואתחנן אל ד' בעת ההוא לאמר, יש לומר על דרך זה הדנה מבואר אצלינו בפרשת קרח, בשם הוזהר הקדוש דשבת קודש נקרא פי' ד' היינו מי ששומר פיו ולשונו, בכל ו' ימי המעשה כראוי בכל מיני זהירות ושמירה, אזי הוא זוכה אחר כך בשבת קודש לפי ד' היינו שזוכה לפה קדוש לדבר ולשורר בשירות ותשבחות ולתורה ולתפלה, יעוין שם במקומו, והנה על זה צריך לבקש מאוד עזר מהשם יתברך בכל ששת ימי המעשה, והנה 'שבת קודש' ניקרא עת רצון, ובפרט ב'סעודה שלישית' הניקרא רעוא דרעוא כנודע, וזהו ואתחנן אל ד', ופירוש ו' אתחנן אל ד', ופירוש של ו' ימי המעשה אתחנן אל ד', שאזכה ל'בעת ההוא' לאמר, פירוש שאזכה ב'שבת קודש' הניקרא 'עת רצון' לאמר לפניו בשירות ותשבחות ובתורה ובתפילה בחינת פי ד' פה קדוש, ודי להבין. (אהבת שלום)

לדקדק להוסיף מחול על הקודש

שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ד' אלקיך וגו' וזכרת כי עבד היית במצרים ויוציאך ד' אלקיך משם על כן צוך י"א לעשות את יום השבת, כבר כתבו אודות מה ששינה משה לאמר כאן שמור והקב"ה אמר זכור כי כ"ע מודו בשבת ניתנה תורה ולכן אמר הקב"ה זכור כלומר גם היום תזכור את יום השבת לקדשו לא כן משה שלא אמר בשבת לכן לא הי' יכול לומר זכור ונ בחר מדוע בחר לומר שמור ויובאר ג"כ מדוע שינה משה לומר טעם שמירת שבת בשביל יציאת מצרים הנה אחז"ל כי משה רבינו ע"ה הי' מבקש מפרעה שיתן בישראל יום מנוחה ופרעה הרשה לו זאת וגם שיבחר הוא ובחר בשבת, וכאשר נצטוו א ח"כ על השבת שמח משה והינו ישמח משה במתנת חלקו, והשביתה הזאת היתה רק להנפש ממלאכתם הכבדה כל ימות השבוע, ואחרי עבור היום הזה שוב הי' נלחצים תחת שונאיהם וכן לפני ואח"כ ביום הששי בל"ס העבידות עד הלילה ועל תוספת שבת ביציאתו וזדאי ג"כ לא דקדקו וא"כ אין זה שביטה המכוונת אשר צריך בה מחול על הקודש בכניסת וביציאת השבת, וא"כ י"ל שבא משה להזהיר כאן גם על תוספת שבת מחול על הקודש ולכן בחר לו לשון שמור היינו מלשון ואבי שמר את הדבר פי' המתין כלומר כי ימתינו על השבת ע"י מה שיעשו שבת מקודם ולא שימתין השבת עליהם עד כי יקבלוה בצינון שבת ירצו להנפש ממלאכתם כמו במצרים שהיו תולים בדת המצרים אימת יקבלו השבת אבל אתם לא תעשו כן רק שמור את יום השבת, ונתן טעם על התוספות וכן על עיקר השבת וזכרת כי עבד היית במצרים ורדו בך שונאיך, אבל עכשיו ויוציאך ד' משם ואתה בן חורין ותוכל לשמור השבת כרצונך ע"כ צוך ד' אלקיך לעשות את יום השבת כמצוותו ולא כאשר עשית שם ותזכור עי"כ תמיד טובתו שעשה עמך. (חומת אש)

שמירת שבת יכול לגרום שיתגייירו הגוים

ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובהמתך וגרך אשר בשעריך, המפרשים פירשו על מעשה שור של ישראל שמכר אותו לגוי וכו' והגוי נתגייר ונעשה ת"ח והוא ר' אלעזר בר תורתא וזהו ע"י שלא תעשה מלאכה אתה וכו' ובהמתך עי"ז וגרך אשר

רבש תמרים

**פנינים יקרים, מבאר הפרוה שרים,
רבותינו הקדושים עצי התמרים**

ובתי מדרשות ששם שורה השנה והיינו דאחנו להו לאריכות שנים, וזה הפיי ועתה ישראל שמע אל החוקים וגוי אשר אנכי מלמד אתכם לעשות, היינו לעסוק בתורה בשקידה השכם והערב בכתי כנסיות ובתי מדרשות, למען תחיו בזה, כי עייז לא תנעל הנשמה אתכם ותתרצה להשאר בנוף, כי גם שם חביון עזו, וזאת עשו וחיו. **(עצי חיים)**

☆

אעברה נא וראאה את הארץ המובח. איתא במדרש אם אעברה נא אתה רוצה לקיים במל סלח נא ואם סלח נא אתה רוצה לקים במל אעברה נא, ויוכן לפי מש שהביא בפרד"א בכל שנה ושנה בעת שהמאו ישראל בבנות מואב כאותו פרק פעור עולה למעלה לקמרג ולהזכיר עון וכשרואה קברו של משה חוזר ושוקע, ומבואר כי משה רבביהו היה מוכרח להקבר בחו"ל מול בית פעור כדי לפר על מעשה פעור, ובה פיי באוה"ח ונשב בגיא מול בית פעור, אין ישיבה אלא עכבה עד עולם, שמשנה רבינו רמז טעם קבורתו שם מול בית פעור, לבל ירים ראש לקמרג על ישראל ע"כ, והנה ברש"י עה"פ כי מת אנכי בארץ הזאת אייני עובר את הירדן, שאף עצמותי אינם עוברים, ובכן יתכן כי מה שבקש משה אעברה נא היתה בקשתו ליכנס ולהקבר בארץ, ועייז השיב לו הקבי"ה כי דבר זה לא יתכן כי אם יתקיים אעברה נא ויקבר בארץ אז במל סלח נא שאם לא יהיה נקבר מול בית פעור יהיה להם האפשרות לקמרג בכל שנה, ועייכ אם סלח נא אתה רוצה לקיים לחסיר קמרג פעור, אז במל אעברה נא כדי שתקבר מול בית פעור מטעם האמור. **(דברי יואל)**

ויצוני הי לעשות את כל החוקים האלה וגוי לטוב לנו כל הימים לחיותינו כהיום הזה. ונראה לפמ"ש בספרים לפי באין מליץ יושר מול מגיד וכו', שבעת שישדראל אין עושין רצונו של מקום חיו ואין להם שום זכות להצדק ביום הדין, ובאמת הקבי"ה מקור הטוב רוצה שיוכו בדין, אבל צריך לסתום פי המקטרינים שלא יהיה להם פתחון פה לקמרג, ולכן אם ישראל מקיימין איזה מצות מאותן החוקים שארין להם טעם אז גם הקבי"ה יעשה מדה כנגד מדה לזכותם בדין אף שאין בזה שום טעם ושכל במה לזכותם, והו באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד לעקב דבר חוי"ק, ר"ל שהם מקיימים החוקים, וצדקנו במשפט שבזה יוכל להצדק אותם בדין ובמשפט עייכ, וייש ויצוני הי לעשות את כל החוקים האלה לטוב לנו, שעיי קיום החוקים נוכל לזכות בדין באיזה אופן שיחיה והו לטוב לנו שנשיג טובה מרובה עיי עשיית החוקים.

(קדושת יו"ט)

☆

ועתה ישראל שמע אל החוקים וגוי אשר אנכי מצוה אתכם לעשות למען תחיו. יש לפרש לפי דברי האלשיך הקי עה"פ ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם, וילייד דמאחר שאמר ונתתי משכני מה הוצרך לומר ולא תגעל, אהכל הענין כי הנפש גועלת ומבקשת בכ"ע לצאת לחזור לשורשה הוא השכינה עייכ אעשה זאת לכם ונתתי משכני בתוך לבככם ועייז ולא תגעל נפשי אתכם, כי ם אני עמכם ובתוכם, והוסיף ביי"ל כי בני חו"ל אשר אין השכינה שורה בהם אי"כ מה יעשו ויחיו, והעצה הוא להשכים ולהעריב לבתי כנסיות

כי אל רחום היא לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכה את ברית אבותיך. ויוכן עפ"י המבואר במ"ס שבת דלצדקים לא תמה זכות אבות לעולם ולרשעים מישראל תמה זכות אבות מ"מ ברית אבות לא תמה, ומפרשין בזה הכתוב ואף גם זאת כהיתם בארץ אויביהם זא"ת, ר"ת תימה זכות איכות מ"מ לא מאסתים ולא גאלתים לכולתם להפר בריתי אתם דייקא דברית אבות לא תמה, הרי מבואר דברית היינו שלא לכולתם כאמור, ועפ"י מבואר כי אל רחום וגוי ולא ישחיתך ואף שאין עושין רצונו, והוא משום ולא ישכה את ברית אבותך כאשר נשבע להם, ואף שתמה זכת אבות אך ברית אבות לא תמה והיא העומדת להם.

(ישמח משה)

☆

ואתחנן בעת ההוא לאמר הי אלקים אתה החילות וגוי. ובמדרש מה אברהם אמר הי אלקים מה נתן לי ואף משה אמר הי אלקים אתה החילות וצ"ל הכוונה בזה שאמר בלשון אברהם, ויבואר בהקדם דברי האוחל יעקב לפרש ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה, כי עיי תפילות אבותינו נעשה מעין הנובע ישועה בדורות שאחריהו, והו שצוה הי אותנו לזכור נסיו ונפלאותיו אשר עשה עם אבותינו כי עם זה מעוררים אנחנו אותן החסדים והנסים להריק אלינו, וייש וענד הי כיום צרה דייקא שאז רבו המסטינים, עייכ ישנבך שם אלקי יעקב, מי שענה ליעקב בעת צרה הוא יענה אותך אבל לא מנחך לבד עייכ, וייש ואתחנן אל הי בעת ההוא לאחר שנגזרה גזרה וכבר הגיע עת צרה, לאמר הי אלקים בלשון שאמר אברהם לעורך תפלתו להושע כמו שנושע הוא באותו לשון בהתחננו אל הי. **(ייטב לב)**

טובים השנים מן האחד

באותות הודאה והוקרה, נביע בזאת השורה, ברכת מזל טוב בשפה ברורה, קדם ידידינו היקרים המפורסמים לתפארה, הני תרי מחותנים צנתרי דדהבא, מסורים לטובת מוסדותינו הק' במסירות רבה, הם וב"ב בלב ונפש וברוח נדיבה, ראשונים לכל דבר שבקדושה, בעין יפה ובמידה גדושה, שמם משבחים ומפארים, בהילולים ותוארים

הלא המה ידידינו החשובים והנכבדים

<p>הרה"ח ר' שמשון שווארטיץ הי"ו אב"י בעיר תהילה קרית יואל יע"א והברכה אחת היא לנוות ביתו החשובה רבת הפעלים מפורסמת במעשיה הכבירים לטובת מוסדותינו הק' מרת שווארטיץ תחי'</p>	<p>הרה"ח ר' אברהם גוטמאן הי"ו אב"י בעואב"י וויליאמסבורג יע"א והברכה אחת היא לנוות ביתו החשובה רבת הפעלים מפורסמת במעשיה הכבירים לטובת מוסדותינו הק' מרת גוטמאן תחי'</p>
--	--

לרגל השמחה שבמעונם בהולדת נכדתם שתחי' אצל בנם - חתנם
הר"ר **יצחק ליפא גוטמאן הי"ו**

ברכות כפפליים, יושפע לכם במלוא חפניים, ויה"ר שתזכו לראות ולרוות מכל יוצאי חלציקם, רב תענוג ונחת כל ימיכם, ובשכר התמסרותכם לטובת מוסדותינו הקדושה, תתברכו בכל ברכאן דנפישא, במידה מרובה וגדושה, אושר ועושר בבת אחת, תורה וגדולה במקום אחת, מתוך הרחבת הדעת, וכט"ס.

החותמים בתודה וקול זמרה
הנהלת מוסדות יטב לב
באר'ק

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

בשפתי צדיקים

את ה' אלקיך תירא

בעת שנתקבל הגה"ק ר' שאול ז"ע בעל הבנין אריאל לאבד"ק אמשטרדם, דרש דרוש גדול ונפלא בבית הכנסת הגדול דשם אשר מצא חן בעיני כל שומעיו, אחרי הדרשה אמרו אליו איזה תלמידי חכמים, מה זה חידוש שאמרתם כעת דרשה טוב הלא בוודאי עסק בסוגיא זו כמה חדשים, אנתנו נציע לפניו איזה סוגיא, ובשלשה ימים ידרוש בסוגיא זו ונראה כמה רב חילו באורייתא. ויאמר להם הגאון, הנה אחז"ל שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש עד שבא ר' עקיבא ואמר את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, ולכאורה קשה מדוע לא היה יכול ר' שמעון העמסוני לדרוש זאת, אך ידוע דמי שהיה מוסמך היה נקרא בשם רבי, ומי שלא היה מוסמך היה נקרא רק בשמו, ומסתמא גם שמעון העמסוני לא היה מוסמך, שהרי לא היה נקרא בשם רבי, ולכך הוא לא היה יכול לדרוש דאת לרבות ת"ת, דאז הם יאמרו דגם מה שנאמר "לא תנסו את ה' אלוהיכם" דאת אתי לרבות ת"ת שאסור לנסות אותו, ולכך אם הוא ידרוש זאת יאמרו שלכבוד עצמו הוא דורש, כדי שלא יבחנו וינסו אותו, ולכך פירש. אבל ר' עקיבא שהיה מוסמך ושוב אין צורך לנסות אותו ולא ירא מזה, לכן הוא דווקא דרש דרש זה. סיים הגאון כמו"כ אני אומר, אם הייתם רוצים לנסות אותי טרם שמיניתם אותי לרב היה הצדק איתכם, אבל עכשיו שכבר סמכתם אותי וקבלתם אותי לרב, שוב אין הרשות בידכם לנסות אותי.

ודברת במ בשבתך בביתך ....

הגאון בעל חתם סופר זצ"ל בא פעם אחת לעיר וויען והתאכסן יחד ימים אחדים עם עשיר גדול בר אוריין מעיר פרעסבורג, והעשיר ההוא היה טרוד בעסקיו כל הימים ולא למד מאומה כאשר הסכינ בהיותו בביתו, וירע הדבר בעיני הגאון ויוכיחוהו על זה, ויצטדק העשיר בפניו כי אין העת מרשה לו פה בעיר הגדולה הזו אשר רבו עסקיו, אמר לו הרב בוא ואראך עצת ה' בתורתו הק' בפסוק "ודברת במ בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכרך ובקומך" וזה פירושו "ודברת במ" בדברי תורה בכל יום תמיד זה תוכל לעשות "בשבתך בביתך" בהיותך פנוי מעסקיך, אך "ובלכתך בדרך" מה תעשה, ע"ז עצתי אמונה "ובשכרך ובקומך" כלומר בלילה בזמן שכיבה קודם השינה ובבוקר בזמן קימה מיד אחר ברכות התורה חטוף איזה ספר להגות בה מעט, אבל אין אתה בן חורין להיבטל ממנה לגמרי, ואם תעזבה יום יומיים תעזבך, ואם תשמע לעצתי ותרגיל עצמך בדרך הזה, אז ההרגל נעשה טבע וטוב לך כל הימים ושי".

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר

מסופר על הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימאנוב ז"ע בעת אשר בתו הצדיקת המפורסמת אשת הרב החסיד המופלג בתוי"ש מו"ה ארי' לייבוש זללה"ה חלתה ונפלה למשכב והיא היתה גרמא דשמונה עשר ביר אשר נעדרו מעמו רח"ל ובליל שב"ק פר' ואתחנן הי' הרה"ק מתפלל בשמחה יתירה וריקודין בלכה דודי כדרכו בקודש ובסעודה הראשונה בליל שב"ק כאשר הי' מסיב בהתלהבות גדולה ושמחה יתירה באה לפניו כלתו של הרה"ק מוהרמ"מ מרימנוב וצעקה בככי' יתירה כי בתו היחידה הנ"ל גוססת רח"ל, אזי כששמע הרה"ק את זאת סמך פניו על ידו כעין נפילת אפים איזה רגעים ואח"כ פתח את פיו הקדוש ואמר: כתיב "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר" הנה הרעיא מהימנא מרע"ה הי' מתחנן אל ה' שהגם שיהי' "בעת ההוא" היינו בעת צרה רח"ל (מלשון בעתה ורעדה) עכ"ז "לאמר" שיהיה נשאר עומד על עמדו עם חוזק אמונתו ובטחונו בה' למען יוכל עוד לדבר דיבור לפני השי"ת, ואומר גם אנוכי להקב"ה הלא בידך נפש כל חי בכל עת ובכל שעה ומה איכפת לך כי יתעכב עוד הדבר ותשאר עוד בחיים ביום השב"ק שלא תבטל אותי משמחת השב"ק, והי' יושב וגומר סעודתו ברינה וצהלה ולא היה נראה עליו שמץ של עצבות, ואכן כך הוה שנשארה בחיים עד יום ב' שלאחריו תנצב"ה.

אתה החילות

פעם הי' הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס ז"ע באיזה עיר על שב"ק פר' ואתחנן, ובאותה עת השתוללה בעיר מגיפה רח"ל והפילה חללים רבים, לליל שב"ק בעת שערך הרה"ק את שולחנו הטוהר, נכנסו כמה נשים בכביות עצומות על דבר המגיפה, נענה הרה"ק בענוות קדשו: מה תצעקו אלי, לכו לאחיי הקדושים הרה"ק ר' אהרן והרה"ק ר' משה, אבל הם לא סגו אחור, וצווחו שלא ימחלו לו אם לא יושיע להם, ויהי בראותו שאין לו שום ברירה, פתח ואמר: "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, שהצדיק מבקש מהשי"ת, אתה החילות, אתה עשית שיחלו האנשים, בכדי להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך, שאח"כ תוכל להושיע להם ולרפאותם, ובכן אני מבקש ממך "אעברה נא ואראה את הארץ", שתראה שגם ההמון עם שהם בכחי' ארציות, "ההר הטוב הזה והלכנון", גם הם מלאים במידות טובות, על כן תעזור להם שיתרפאו, וסיים ואמר: "ויתעבר ה' בי למענכם", הקב"ה שמע לתפילתי, ועתה לכו לביתכם לחיים ולשלום, וכן היה שהמגיפה נעצרה.

שבת של מי היתה

במסגרת מפעל "החזקת מלמד"

בשם אלפי בני ציון תלמידי המוסדות, ובשם מצדיקי הרבים אלו מלמדי תינוקות, שלוחה ברכתנו לכבוד הני אנשי שם קרואי מועד, אשר משמים וכו בזכות של כיתה שע"י מוסדותינו הק', ובעזרתם נוכל להחזיק מעמד, לחנך צאצאינו ע"ד המסורה לנו מרבנות"ק על טהרת הקודש

פרשת ואתחנן

נו"ה נפתלי צבי קלאגסברון הי"ו

המלמד: הר"ר עזרא בנעט שליט"א
והר"ר מרדכי מנחם שווארטץ שליט"א

נו"ה שאול בראך הי"ו

המלמד: הר"ר משה ברוך כץ שליט"א

נו"ה יואל איידליס הי"ו

המלמד: הר"ר משה יוחנן קליין שליט"א

נו"ה יצחק דוב גרינוואלד הי"ו

המלמד: הר"ר משה ראטה שליט"א

נו"ה יואל צוויבעל הי"ו

המלמד: הר"ר נפתלי יעקב פאלאטשעק שליט"א

נו"ה יואל פאלאטשעק הי"ו

המלמד: הר"ר חיים הירש שליט"א
והר"ר נפתלי צבי בראדי שליט"א

נו"ה חיים בנציון גרינפעלד הי"ו

המלמד: הר"ר שאול יחזקאל שווארטץ שליט"א

נו"ה מנחם גרשון לעבאוויטש הי"ו

המלמד: הר"ר שמואל אלטער בנעט שליט"א

נו"ה משה אברהם וזידער הי"ו

המלמד: הר"ר צבי יודא ווייס שליט"א

והר"ר שמעון יואל בראך שליט"א

זכות כל השעות של תורה ותפילה שנלמדו במסגרת הכיתה, יזקף לזכותכם לעד ולנצח נצחים, עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

שבת של מי היתה, שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה, ובמה היתה הגדה היום, אמרו לו בפרשת הקהל, ומה דרש בה, הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין, "כדי ליתן שכר למביאיין". (חגיגה ג.)

מפעל החזקת מלמד

שע"י הנהלת המוסדות, פה בארה"ק

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם אשר לא יראון וגו', ובקשתם משם את ה' אלוֹקֵיךָ וּמִצַּאת וכו'. ויבואר עפ"י דא"י במדרש (שהש"ר עה"פ אמרתי אעלה בתמר), דנבוכדנצר הי' מפתה לדניאל שיסגוד להצלם אשר עשה, ואמר לו אתה תראה שמעצמך תשתחוה לו, מה עשה אותו רשע נטל ציץ של כהן גדול שהיה חקוק עליו שם המפורש ונתנו לתוך פיו של הצלם, ומתוך כך דיבר הצלם אנוכי ה' אלוֹקֵיךָ וממלל רברבך, כיון דחמי דניאל כן אמר אמר לנבוכדנצר שיתן לו רשות למיסק ולנשק לצלמא על פומיה, וסלק והשביע להציץ ואמר לו בשר ודם אני ושלוחי של הקב"ה אני וגו' אני עליך שתבוא אחרי, בא לנשקו והוציא בלעו מתוך פיו, אח"כ מתכנשין והוו מקלסין קדמוהו ולא עביד כלום, הרי מצינו בהצלם של נבוכדנצר שהי' מדבר וקורא בגרון אנוכי ה"א, אך לא היה בצלמו של נבוכדנצר שום ממש ח"ו, רק השם המפורש שהיה טמון בו הוא היה מדבר בו, והשתא א"ש דכל זאת רמזה כאן התורה וק"ל ואמר כי יבוא עת אשר והפיץ ה' אתכם בגולה, בגלות בבל, ועבדתם שם אלוהים מעשה ידי אדם, היינו הצלם של נבוכדנצר, אשר לא ישמעון ולא יאכלון ולא ידיוון, אך לא אמר ולא ידברון, כי באמת הצלם הלו דיבר בקין גדול וחוק, ואף שתראו שידברון אל תדמו בנפשכם ח"ו הואל כי כן יש בו ממש, ותטעו ח"ו לעבוד אותו בראותכם הפלא הזה, רק ובקשתם משם את ה' אלוֹקֵיךָ, ואז ומצאת אותו, בפיו של הצלם ואז תדע שאין הדיבור מצד עצמו של צלם.

☆

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, וי"ל דהנה כשישראל היו משועבדים לפרעה במצרים, התגלה להם הקב"ה במידת הדין אלא לאחזר מכן ראו שמדת החסד היה גנוז בה, שהרי קושי השיעבוד השלים את הזמן, ויצאו במצרים אחר רד"ץ שנה קודם שהגיע עת הקץ, הרי שמדת הדין שהיתה במצרים היא עצמה נהפכת להיות רחמים. ובה יובן קישור הכתובים ככל אשר עשה לכם ה' אלוֹקֵיכם במצרים לעיניך "אתה הראת לדעת" בהיותך במצרים, כי ה' הוא האלוקים" כי מידת הדין הוא בעצם רחמים. (הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט ז"ע, מובא בעטרת חיים)

☆

נחמו נחמו עמי יאמר אלוֹקֵיכם כי מלאה צבאה, ונראה דהנה איתא בגמ' מיום שחרב ביהמ"ק נתמעט פמליא של מעלה, והענין הוא דאיתא במדרש כשנחרב ביהמ"ק אמר הקב"ה מה מלך בודד כשמת לו מת יושב ודומם אף אני אשב ואדם שנאמר ישב בודד וידום וכו' והנה אמרו חז"ל מכל דיבור שיצא מן הקב"ה נברא מלאך א"כ כשחרב ביהמ"ק שהקב"ה יושב ודומם ולא נבראו מלאכים א"כ נתמעט פמליא של מעלה, אבל כשיבנה ביהמ"ק אז יתחיל הקב"ה לדבר ויתרבו אז המלאכים, וזהו נחמו עמי בזה שיאמ"ד אלוֹקֵיכם ואז ימלא צבא השמים. (פנינים יקרים)

ואתחנן אל ה' וכו'. וברש"י אי שהתפלל תקט"ו תפילות כמספר ואתחנן, והנל"פ עפ"י דא"י בספרי קבלה מקדש של מעלה מאן בנאיה, הקב"ה ומחנה דיליה בנאיה לכותל ראשון, אברהם בנאיה לכותל שני, יצחק לכותל שלישי, יעקב לכותל רביעי, ומשה בנאיה לגג, עכ"ל. ולכאורה קשה להבין מה הפי במ"ש קוב"ה ומחנ"ה דיליה וכי הקב"ה צריך למחנה שיעזרוהו, אך י"ל דהכוונה הוא דהשם של בנין הוא מספרו מחנ"ה, וי"ש הקב"ה ומחנ"ה דיליה כוונתו על השם מחנ"ה שלו, וזה הפי בגמ' (פסחים פ"ו). לא כאברהם שקראו הר וכו' ולא כיצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית, דהנה כל אחד מהם כשבנה את הכותל הוסיף לו עוד מספר מחנ"ה, לכך אברהם שהוסיף מחנ"ה (על מחנה שכבר הי' מחנ"ה) ע"כ קראו ה"ד (כמספר ב' פעמים מחנ"ה עם הכולל) ויצחק שהוסיף עוד הפעם מחנ"ה קראו שד"ה (כמספר ג' פעמים מחנ"ה) ויעקב הוסיף עוד מחנ"ה לכן קראו ב"ת (כמספר ד' פעמים מחנ"ה) ולפי"ז הי' צריך מרע"ה כשבנאיה לגג להוסיף ה' פעמים מחנה כמספר ואתחנן, וזהו הענין שנאמר במרע"ה שהתפלל תקט"ו תפילות כמנין ואתחנן דהיינו הגימטרי של הי"פ מחנ"ה ולכן ביקש אעברה נא ואראה את הארץ וכי הדר הטוב הזה והלבנון זה ביהמ"ק דהיינו שיוכל לבנות את ביהמ"ק ע"י הצירוף של ואתחנן".

☆

אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן. דרש ר' שמלאי מפני מה נתאוהו משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפרי' הוא צריך אז לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי, אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם. (סוטה יד.). יש לדקדק ולהיפלא איך שייך לומר על משה רבינו ע"ה שכל כוונתו אינו אלא לקבל שכר, שאמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר. ויש לתרץ עפ"י ששאלו חז"ל בפרק קמא דברכות (א) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, והנה משה רבינו ע"ה כשחשב לעלות לארץ ישראל כדי לקיים מצות הנהוגת בארץ, אף שנאנס ולא עלה לארץ ישראל כבר העלה עליו הכתוב כאילו קיים כל המצוות כאמור, אך משה רבינו רצה לעלות בפועל לארץ ישראל, ולכן חשב לעשות המצווה רק כדי לקבל שכר, ובכך יתבטל מחשבה הראשונה שחשב לקיים המצוות, כי מאחר שאין כוונתו כי אם לקבל שכר, שוב לא שייך לומר מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. ולכן אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, בתמיה, יודע אני כוונתך שהוא אינו אלא כדי לבטל מחשבתך הראשונה, לכן מעלה אני עליך כאילו עשיתם. (ראשי בשמים)

**ענינים נפלאים, בסוגיות ובפלאפלים,
שמקורותיהם בפרשת השבוע נמצאים**

ודרשת והקרת

בענין שיטת רבינו אליהו במצות תפילין

וקשרתם לאות על ירך והיו לטטופות בין עיניך (ואתחנן ו' ח')

ראיה לדבריו מדברי ט"ז, ולפלא שלא ציין לדברי התוס במנחות.

☆

ועצם קושיית הרבינו תם על שיטת הרבינו אליהו דאי חייב לקשור בכל יום, א"כ למה אסור בשבת הרי לא הוי קשר של קיימא, כיון שביום א' יתיר הקשר, הובא במרדכי (פ"ק דחולין) ותירץ דאינו ראייה, דאפ"ל דאף דלא הוי קשר של קיימא כיון שביום שלאחריו יתיר הקשר, אעפ"כ רחמנא אחשביה כיון שהתורה קרייה קשר, ואחשביה כקשר ע"כ אסור בשבת.

ובערך שי (א"ה ס' כ"ו) ג"כ עמד בזה אי מצות הקשירה הוא בההידוק או דייקא בקשירה, ורוצה לחדש דבעצם יש שני מצוות בתפילין, לקשור, ולהיותן עליו, ומצות ההנחה סבר רבינו אליהו דהוא בקשירה ממש.

ובזה רוצה ליישב קושיית המגן גבורים על דברי רבינו אליהו, דאיתא בהמוצא תפילין, דאם מצא תפילין בשבת ישנות מכניסן זוג זוג, וחדשות אסור משום דאי אפשר לעשותן בשבת, ואי כדברי רבינו אליהו שבכל יום צריך להתיר הקשר, א"כ גם ישנות ייאסר בשבת כיון שאי אפשר לקשור בשבת, ועפ"י הנ"ל יובן דבשבת כיון שאסר לקשור, א"כ אין עליו בשבת חלק המצוה לקשור רק החלק השני, דהיינו שיהיו מונחין על ראשו, למ"ד שבת זמן תפילין, (ועיין שם עוד מה שהאריך בנידון זה).

☆

ועפ"י דרבינו אליהו מיישב הפרדס יוסף (פר' אמור כ.ג.לכ) קושיית האחרונים דהאין שמרו האבות את השבת, דרי היו בספק אולי יש להם דין ישראל א"כ היו צריכים לשמור את השבת, ואי נימא שאין בהם דין ישראל א"כ היו צריכים לעשות איזה מלאכה דאי לאו הכי בן נח ששבת חייב מיתה, והרבה דיו נשפך כמים לתרץ קושיא זו.

הנה בתוס' עירובין (יג.) איתא פלוגתא בין רבינו תם ובין רבינו אליהו, אי מצות תפילין דהיינו הא דכתיב בתורה "וקשרתם" לאות על ירך, כוונתו על הידוק הקשר הקיים או כוונתו על קשירה דהיינו שצריך בכל יום לעשות קשר חדש ובוה דייקא מקויים צווי התורה של וקשרתם.

רבינו תם סבר דקשירה הכתוב בתורה היינו הידוק, וא"כ בוודאי שאין צריך בכל יום להתיר הקשר ולחזור ולעשות קשר חדש בשעה שמניחן.

והביא ראיה לדבריו דאי נימא דיש בכל יום חיוב לעשות קשר חדש, א"כ אמאי אסור בשבת הרי אינו קשר של קיימא, דהרי ביום ראשון יקשור קשר חדש כיון שאינו יוצא בקשר דאשתקד, אלא מכאן ראיה דאין חיוב בכל יום לקשור מחדש.

אמנם רבינו אליהו סבר שכונת התורה על קשירה ממש ובכל יום צריך קשר חדש והוא עיקר מצוות תפילין שנצטוינו.

והביא ראיה לדבריו מדברי המשנה במנחות (לה:) דאיתא תפילין מאימתי מברך עליהן, משעת הנחה עד שעת קשירה, ומהא משמע דלא כר"ת אלא שבכל יום יהיו כחדשים, ור"ת כתב דאינו ראייה דאפשר לומר דהא דאיתא במתני' עד שעת קשירה היינו עד שעת הידוק, עיי"ש.

☆

והתוס' במנחות (לה:) הביא פלוגתת ר"ת ורבינו אליהו כל אחד טעמו ונימוקו עמו, והתוס' מכריע דדברי ר"ת נראים בתפילין של ראש, ודברי רבינו אליהו נראים בתפילין של יד, דבשל יד כתיב בקרא וקשרתם לאות על ירך, דמשמע דכל שעה שמניח צריך קשירה, משא"כ בשל ראש דלא כתיב כן בקרא בהדיא, משמע כדברי ר"ת דהמצוה הוא ההידוק.

ולפלא לציין שהגאון מהר"י ענגעל בגליונו הש"ס עמ"ס זרעים (כך א' ס"ק מ"ד) מחדש כן מדנפשיה, ומבאר כמה דברים בירושלמי עפ"י ז', ומביא

אינו יוצא מצוות תפילין וא"כ אינו בגדר מצות חינוך, ע"כ מדוייק הלשון שלוקח לו תפילין דהיינו מיוחדים לו וכפי מדרתו, עיי"ש.

☆

אמנם בשו"ת ארץ צבי (מקוויגלוב או"ח סי' ז') מיישב מנהג העולם שאין נזהרין מלהניח תפילין של אחרים אע"פ שמשנים הקשר ואין חוששין לדברי האבני נזר, ומיישב בכמה וכמה דרכים, ומעלה שם דברי האבני נזר הם דייקא אם בדעתו של הבעה"ב לשנות הקשר באותו היום, אבל אם אין בדעתו לשנותו רק למחר דהיינו קודם שיניח תפילין, אין שום חשש בזה, ועל כן עצה טובה קמ"ל, שלא לשאול התפילין רק אח"כ כשבעל התפילין כבר התפלל היום, דשוב לא יצטרך להתיר הקשר היום רק למחר, וכה"ג שפיר מיקרי קשר של קיימא.

ובסוף דבריו מביא שאחד שאל לבעל השם משמואל ז"ל מסאבאטשאב, על מה שאין נזהרין העולם בדברי האבני נזר ושואלין תפילין ומשנן הקשר, וענה לו דמנהג העולם הוא רק לקצר הקשר או להאריך, אבל לא להתיר הקשר לגמרי, עכ"ל, ומשמע מינה דכל זמן שאינו מתיר לגמרי, עדיין מיקרי קשר של קיימא. עיי"ש.

☆

ולסימא דמילתא אצטט כאן מעשה נורא שמובא בספר סדר הדורות (ד"א תק"ל): בהיות רבינו תם ורבינו אפרים הגדול (אשר נפטר אח"כ שנת תקל"ה) מלמדים בישיבה יחדיו, והיו מפלפלים על קשר התפילין כי ר' אפרים אמר שחייב לקשרם בכל יום שנאמר וקשרתם לאות על ירך, ור"ת אמר שאין חובה לעשותו בכל יום, וכן פלפלו הרבה, עד שחרה אפו של ר"ת ויעמוד על רגליו ויקרא בקול גדול ויאמר: מרע"ה רד, וכן צעק ג' פעמים עד שירד משה בישיבה, ויאמר לו ר"ת אני אומר שאין צריך לקשור קשר של תפילין בכל יום, ושלא צוית זה בתורה שקבלת מהקב"ה, והודה מרע"ה לדבריו וילך לו, ע"כ, (ובמרכזי בהל' קטנות רומז דבר זה), ועיי"ש בס' הנ"ל שמביא עוד מעשה נורא בנידון זה.

והפרד"י המציא תירוץ נפלא, שהיו מתנהגין כשיטת רבינו אליהו שכל יום צריך קשר חדש, והיו לוקחין בשבת והיו עושין קשר (דבתפילין לא שייך מוקצה ובפרט כשיש צורך כמ"ש הפמ"ג), וממה נפשך אי יש להם דין ישראל לא עברו כלום כיון שהוא קשר שאינו של קיימא כיון שלמחרת הרי בדעתו לעשות קשר חדש מדנקטינן כשיטת רבינו אליהו, ואי יש להם דין בו נח גם אינם חייבין מיתה על ששבתו, כיון שהרי לא שבתו כיון שעשו קשר בשבת, ומעתה אי אפשר לומר דלא הוי קשר של קיימא כיון שבדעתו לחזור ולהתירו, כיון דאי הוי בן נח אין עליו שום חיוב כלל של תפילין.

☆

ובאבני נזר (או"ח סי' קפ"ג סי"ק ה') מחדש חידוש עצום, דהרי לפי דברי המרכזי (המובאין לעיל) דרבינו אליהו סבר שכיון שהתורה קרייה קשר, רחמנא אחשביה.

ולפ"ז אנו שאין פוסקין כר' אליהו אלא כר"ת, וע"כ אינו יוצא רק בקשר של קיימא, א"כ הני שלוקחים תפילין של אחרים ומשנים הקשר למידת ראשם, לא שפיר עבדו, דהרי הבעלים יחזרו וישנו הקשר כבראשונה, נמצא דהוא שהתפילין לא הוי של קיימא, ולא יצא ידי חובה, ומצווה לפרסם הדבר, ע"כ. והוא חידוש גדול לדינא, אמנם האבני נזר בעצמו (סי' ק"פ סי"ק י') כתב דג"כ לדין דלא קיי"ל כרבינו אליהו, מ"מ בכהאי גוונא הוי קשר של קיימא, ומביא ראיה מדברי הר"ן והרא"ש בסוכה, והוי כסתירה בדבריו, וצ"ע.

☆

ועפ"ד האבני נזר הנ"ל מבאר תלמידו הכלי חמדה (פר' וילך סי' ד') באופן נחמד, הא דאמרינן בגמ' קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין, והתוס בריש ערכין הקשו אמאי לא נקיש בהאי לישראל גבי ציצית ולולב, ועיי"ש מה שתירצו.

אמנם לפי דברי האבני נזר אתי שפיר כמין חומר, דאביו "לוקח" לו תפילין דאי אפשר לו לחנכו בתפילין שלו, כיון שהקשר שלו הרי מסתמא אינו טוב לבנו, ואם ישנה הקשר הרי כבר אינו של קיימא, וא"כ

לעילוי נשמת

הרב החסיד המפוי ר' חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל

בן הרב החסיד ר' עזריאל ז"ל

נלב"ע י"ט מנחם אב

פניני התורה

פנינים וחידושים בגמרא מס' סוטה הנלמד במסגרת חבורת "סודי התורה"

מ'נ ע"י אחד המג"ש שליט"א

עומק דברי חז"ל:

מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל

אינן בטילות עולמית, מה שאין כן מצוות התלויות בארץ. והנה משה רבינו ע"ה מחמת גודל קדושתו ועבודתו הקדושה, כל מצוה שעשה הוא בעצמו, אשר בטח עשאו בכוונה הראויה ושלא על מנת לקבל פרס, מצוה כזאת גם אינה בטילה עולמית.

וזה מה שאמר משה "אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי", - בכדי שאותן המצוות יהיו קיימין לנצח ולא יהיו בטלין, וממילא בני ישראל לא יגלו מארצם וישבו שם לנצח בכדי לקיים את המצוות התלויות בארץ, בכוחו ובעזרתו של משב כדכתיב "על פי ה' ביד משה".

מרון רבינו ז"ל (ברך משה בפרשתו) כתב לפרש בהקדם מש"כ בייטב לב (פ' וירא) דעיקר העבודה הנרצה להבורא ית"ש הוא חפץ הלב ותשוקת הנשמה, כמאמרם (סנהדרין ק"ו): "רחמנא לבא בעי", אולם מי שלא הגיע לבחינה זו, יש לו עצה ותחבולה לעשות מה שבידו בתנועה חיצונית, והיא תעורר תנועה הפנימית, כי הלב מתפעל מהאברים.

ובזה מבאר דברי הגמרא כי משה רבינו ברוב ענוותנותו החזיק בנפשו שאינו במדדיגה זו שהלב יעורר את איבריו

בגמרא (דף י"ה) "ליהינן רביי שמילאי, מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצוות נצטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, (שכל המצוות התלויות בארץ אינן מתקיימות אלא בארץ ישראל) אפגוש אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש (להיכנס לארץ ישראל) אלא לקבל שפר [על מצוות התלויות בארץ]. מעלה אני עליך כאילו עשיתם [כאילו קיימת אותן מצוות ותיטול שכר עליהן]."

הנה בדברי חז"ל אלו יש להתבונן בכמה וכמה דיוקים, וגשנו בזה בספרי חסידות לפרש בכמה אנפ"ן, ואמרנו ללקט בזעיר אנפין, בבחינת "אפס קצהו תראה וכולו לא תראה", וזה החלי בסייעתא דשמיא.

למה נקט הדוגמא "וכי לאכול מפריה"

כתב בספר נר ישראל (ח"ב עמוד ק"ה) ז"ל: ויש להבין מפני מה נקט בשאלתו במיוחד הפרט הזה, וכי לאכול מפריה הוא צריך וכו', וכאילו הוא אומר שבוודאי לא יתכן שזה יהיה הטעם שרצה ליכנס לא"י, והאם לדברים אחרים כן היה צריך משה רבנו, ולמה לא הקשה בסתם מפני מה נתאוה וכו'.

ויש לבאר עם זה שמובא בשם האר"י הק' שפירות ארץ ישראל נוסוגלים להשפיע יראת שמים להאוכלם כראוי וכפוף, וזהו ששואל רבי שמלאי הכי אפשר לומר שזה יהיה טעמו של משה רבנו שיכנס לארץ ישראל, לאכול מפריה ולשבוע מטובה, בכדי שישגי על ידם יראת שמים, והלוא יראה מילתא זוטרתא הוא לבני משה, (עיי' בברכות לג), ובזה מדיק מה שנקט וכי לאכול מפריה 'הוא צריך', ולא אמר 'הוא רצה', לרמוז על האמור, וכי היה צריך משה רבנו לסגולות מעין אלו בשעה שהיראה הוא קנין נפשי אצלו, ולכן נקט דוקא האי פרט, עכ"ל.

ביאור הלשון "שיתקיימו על ידי"

כתב בתפארת שלמה (פ' מטות) הנה המצוות שאינן תלויות בארץ, כגון תפילין, ציצית, סוכה, וכדומה,

איזה צדיק זה אם הוא יודע שיש לו מעשים טובים

בפרשתן (פ' ביד) "ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר". וברשי"א אף על פי שיש להם לצדיקים תלות כמעשיהם הטובים, אינם מבקשים אלא מתנת חיים".

נהירנא שראיתי בכתב יד בטרנפול אצל הגה"ק ה"מנחת חינוך" זצ"ל בשם הרבי ר' משה ליב מסאאב זצ"ל ששאל וכי איזה צדיק זה אם הוא יודע שיש לו מעשים טובים, אכן הכוונה על פי דברי הש"ס בסוגין "מפני מה נתאוה משה ליכנס לא"י, וכי לאכול מפריה הוא צריך, אלא לקיים המצוות התלויות בארץ". לכן היתה למשה רבינו ע"ה מענה טובה ליכנס לא"י, כדי לקיים המצוות, ואף על פי כן לא אמר כלל להקב"ה מזה, כי ירא ברוב ענוותנותו שמא לא יעשה המצוות רק היה מבקש מתנת חיים. אין הכוונה ברשי"א שיש לצדיקים על המעשים טובים שכבר עשו, רק על המעשים טובים שעתידיים לקיים מכאן ואילך.

(אמרי דעת)

למה אין לומר הטעם משום שרצה ליקבר בא"י

כתב המהרש"א דאין לומר שלכן רצה ליכנס לארץ ישראל משום שהיה מתאוה ליקבר בארץ ישראל משום גלגול מחילות כמו שנאמר גבי יעקב ויוסף, משום דמהקרא (בפרשת) "דאעברה נא ואראה את הארץ הטובה" לא משמע כן, [וכן שאם טעמו של משה היה משום להקבר בארץ ישראל היה סגי לבקש מבני ישראל שיכניסוהו לאר"י לאחר מותו, כמו יעקב ויוסף, ומזה שהתפלל להיכנס בחייו משמע הטעם משום שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ].

למה לא אמר משום מצות ארץ ישראל

לכאורה יש להבין קושיית רבי שמלאי, הרי אפ"ל דלכן נתאוה משה ליכנס לארץ ישראל, משום מצות ישיבת ארץ ישראל, ותיריך המשך חכמה (פ"ק ראה) דלא קשה מידי, דע"כ צ"ל דכל זמן שלא היה כבוש וחלוק בארץ, היה מקיימים מצות ישיבת ארץ ישראל בארץ סיחון ועוג, דאל"כ בני גד ובני ראובן לא קיימו מצות ישיבת ארץ ישראל, ובוודאי אינו כן, דקיימו גם בארץ סיחון ועוג מצוה זו, שזהו האמורי מה שאמר (במדבר ס"ג ל) "והורשתם את הארץ וישבתם בה", וא"כ היה קשה לרבי שמלאי מדוע היה משה מבקש לכנס לארץ, דודאי כל זמן שלא היה כבוש וחלוק בארץ היה מקיימים בזה מצות ישיבת ארץ ישראל, עיי"ש.

חישב לעשות מצוה...

בספר שיח שרפי קודש (פרשת ואתחנן) הקשה דהרי אמרו חז"ל (ברכות ו'). "חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה", א"כ משה רבינו היה אונס על מצות התלויות בארץ, אך באמת ניחא דהכתוב מעלה עליו כאילו עשאן, ומצוות התלויות בארץ אפילו עשאן בחו"ל ג"כ אינו מצוה, ושפיר ביקש ליכנס לאר"י שיוכל לקיים המצוות התלויות בארץ. [ובזה מיישב הקושיא למה לא אמר הטעם משום מצות ישוב ארץ ישראל, דבזה שפיר אם הוא אונס ואינו יכול להלוך מעלה עליו הכתוב כאילו עשאן והלך לא"י, וא"כ שפיר נחשב כאילו קיים מצוה הליכה לאר"י].

לעבודת ה', ועדיין הוא צריך לעורר את לבו בתנועה חיצונית, ולכן ביקש ליכנס לאר"י, - כי שם בחצרות ה' יכול כל אחד מישראל להשיג מדריגה העליונה הלזו שהלב יעורר את האברים לתורה ועבודה, וז"ש "אכנס לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי", - פי' שקיום המצוות יהיו על ידי, שאני בעצמי אעורר את האברים לקיים המצוות, ולא אצטרך לעורר הלב לתורה ומצוות באמצעות עצות ותחבולות מבחוץ.

אל תהיו כעבדים המשמשים ע"מ לקבל פרס

כתב המהרש"א דמצוה שמביא את עצמו לידי חיוב, רשאי לעשות על מנת לקבל פרס, והא דתנן (במס' אבות) "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס", היינו במצוה שנתחייב בה, ולכן כאן שעדיין לא בא לארץ ישראל ששם חיוב המצוות, והקב"ה לא רצה שיכנס ויתחייב במצוות הארץ, והוא מכניס עצמו לידי חיוב, לכן רשאי לעשותו ע"מ לקבל שכר, עיי"ש.

ובספר בן יהודע כתב דיש שכר שרשאי לעשות המצוה כדאי לקבלה, והוא כי ירצה הצדיק לזכות לאחרים שיהיה כל מצות החלשים שאין להם כח ושלמות לעלות למעלה למקום עליון, שיהיו נכללים עם עצמותו ונתלים בה, כדי שגם הם יזכו לעלות למקום עליון כמוהו, כדרך ספינה פשוטה שתולים אותה בספינה של אש והיא הולכת כמוה. ועל שכר כזה היה משה רבינו ע"ה מתאוה שיכנס לארץ ישראל, ויקיים מצוות שבארץ, כדי שיזכו אחרים על ידו, שאז אחרים שמקיימים מצות שבארץ, ואין בידם כח לקיימם בשלימות שיהיו נכללים עמו ויזכה הוא לעלותם עמו, (עיי"ש שהביא עוד תירוץ בשם בנו).

והערבי נחל (בשלה, דרוש ד') כתב בשם המפרשים דנהי שלא היה עובד על מנת לקבל פרס, מ"מ מחמת תאוותו ליכנס לארץ ישראל היה עושה כל טעדיק, משום הכי הוצרך הש"י לומר כך.

[אמנם לפי זה קשה מאי קאמר הגמרא "וכי לאכול מפריה וכו'", הרי היה יכול לטעון אני רוצה לאכול מפריה, כמו טענת השכר, שהוא ג"כ אינה טענה אמיתית. וי"ל דמשה רבינו ידע שהקב"ה עשה נדר שלא יכנס לארץ ישראל, וטענת משה רבינו היתה להתיר הנדר לצורך מצוה, אבל בשביל לאכול פריה בוודאי שאינו דבר מצוה ואינו מועיל התרה עיי"ש].

אמירת "זנאכל מפריה ונשבע מטובה" בכרכת מעין שלש

כתב הטור (או"ח סימן ר"ח) בשם רבינו יונה ד"א שאין לומר בכרכה מעין ג' "זנאכל מפריה ונשבע מטובה" שהרי אין להמוד הארץ בשביל פריה וטובה, אלא לקיים המצוות התלויות בה. וכתב הטור שגם הרא"ש לא היה אומר.

אמנם הבית יוסף גרם שהרא"ש היה אומר, וביאר שפירש דאין כוונת האמירה לתכלית האכילה, אלא על מה שאומר אח"כ "ונברכך עליה בקדושה ובטהרה".

והב"ח (שם) כתב כי קדושת הארץ התחנתנה נשפעת מקדושת הארץ העליונה הנשפעת גם לפירות הארץ, ולכן אנו אומרים "זנאכל מפריה ונשבע מטובה" כי באכילת פירות הארץ אנו ניוונים מקדושת וטהרת השכנה ומטובה.

תולדותיהם של צדיקים ומעשייהם הטובים של בעלי הילולא אשר בשמותם נקובים

הילולא רצדיקיא

הגה"ק רבי צבי הירש בן רבי אהרן זי"ע מליסקא
בעל "אך פרי תבואה" יומא דהילולא ו"ד מנחם אב (תול"ד)

הגה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע בעל אך פרי תבואה נולד בשנת תקס"ח בעיר אוהעל לאביו ר' אהרן ולאמו הצדיקת מרת שרה ושהיתה ניקראת "שרה די בעקערין" ע"ש שהתפרנסה ממעשה אופה, הרה"ק מליסקא זי"ע אמר שמעולם לא שמע הוריו מדברים בנייהם שום דבר אלא א בענין אחד בלבד, האיך ומה עוד ביכולתם לעשות כדי לגדל בניהם לתורה, הרה"ק מליסקא הרבה לספר הרבה בשבח אביו שהי' איש ירא וחרד לדבר ה', ואמר עליו כשהגיע הימנו הרצון חודש אלול מיד הי' ניכר עליו, כי אז הי' הכובע שלו משוך תמיד על עניו מבלי להביט החוצה, וגם על אמו מסופר מצדקותיה, היתה ידוע לצדיקת ובעלת יראת ה' מאד, הרה"ק מליסקא הי' מתייעץ עם אמו בהרבה עניני עבדות ה', היא היתה מכאי ביתו של מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, פ"א בא איש אחד לפני מרן הישמח משה לשאול בעצתו, וכשהשיב לו מרן הישמח משה דעתו הק' פקפק הלה בדבריו הק', והתחיל להתוכח עם הישמח משה, ואמו הצדקנית היתה שם בחוץ ושמעה את הדין ודברים, לא יכלה להתאפק וצעקה עליו, אם רצונך שהרבי יאמר כרצונך למה באת לשאול את פיו, ואמר הישמח משה להאיש ההוא כמה פעמים טוב לשמוע דיבורה של אשה.

כשהי' בן שמונה שנים נתיים מאביו, ואמו לבדה גדלתה לתו"ש במסני"פ ממש, והולכתה על כתיפה ברגל לעיר דעמבין, ללמוד תורה אצל הגאון ר' אברהם זצ"ל מדעמבין, שהי' גאון גדול והי' בקי בכל ד' חלקי שו"ע בכל סעיף וסעיף קטן בעל פה על הלשון, ושם עלה ונתעלה בתורה ועבודה, ומשם יצא לעיר באניאדה ללמוד ולשאוב תורה מבאר תורתו של הגאון ר' הירש"לע חריף זצ"ל מבאניאדה, ואמר הרה"ק מליסקא שכשיצא מבאניאדה לחזור לביתו הי' בקי בחי"מ ח"א עם הקצות בע"פ, ולשני רבותיו אלו הי' קורא סתם "רבי" אבל ביותר היה אדוק ברבו המובהק מרן הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע.

בשנת תקצ"ד נעשה אב"ד ואדמו"ר בק"ק ליסקא, ומאז השליך נפשו מנגד למען בני ישראל אליו מכל קצו תבל להישע ממנו, ואמר הוא בעצמו מי שרוצה להיות רב צריך קודם להשליך מעליו עוה"ז ואח"כ יכול להיות שיהי' לו עוה"ז יותר, אבל מי שרוצה להיות רבי צריך להשליך מעליו גם עוה"ב ואח"כ יכול להיות שיהי' לו עוה"ב יותר, וכן מסופר שפ"א אמר הגאון ר' מנחם א"ש זצ"ל לנכדו של הרה"ק מליסקא לולי הי' זקניך רבי הי' כובש העולם בחריפותו, וכשהגיע הדברים אליו אמר ידעתי גם ידעתי אבל מה אעשה שטבעי היא ששנאני רואה יתום שהולך יחף מוכרח אני להניח הגמ' ולהשתדל עבורו, ונתפרסם שמו לפעול ישועות גדול, וידוע שריפא חולים ע"י חלוקת "צוקער", כשהגיע הדבר לאוני הרה"ק מצאנו זי"ע אמר אז זה פלא על הרה"ק ר' הירש"לע הלא הוא קידש את איבריו ומה שלוקח בידו מסוגל לרפואה.

בי"ד לחודש אב תרל"ד יומו האחרון עלי אדמות בחצות היום לבש בגדים נקיים ובגד משי חדש, וישב על כסא קדשו אצל השלחן ובידך את ב"ב, ואמר לכאו"א איך להתנהג, ואח"כ אמר חידושי תורה על הפסוק ראשית ביכורי אדמתך, ואמר רבותי ראשית היא אמונה והאריך בענין זה, ואח"כ צוה להתנו בעל מחבר ספר טל חיים גי"כ לומר דברי תורה, ואח"כ אמר ראוי הייתי להיות בעה"ז עוד עשרים שנה יווען די וועלט וואלט מיך געלאזט", ואמר עוד כמה ענינים ברמו ואמר "רק בשמחה, הספד בין חצות, נישט מאריך זיין, נישט אסאך זאגן, טראגן אין מקוה", ואמר למשמשו "נו" והמשמש הבין תיכף הרמו ולקח מים לרחוץ ידיו ושמעו שאמר כמה פעמים סלה לנו מחל לנו, ודפק בידו על לבו, ותיקן הכובע שעל ראשו ופיאות ראשו, והגביה ב' ידיו לשמים בהשתכחות הנפש, וסגר עיניו וכך השיב את נשמתו ליוצרו ואינו כי לקח אותו אלקים.

הביט אחרי משה

דבוק הי' בל נימי נפשו כל ימי חייו ברבו ה"ה הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, וכבר בנערותו בעודו ילד קטן הביט אחרי משה אחרי כל תנועותיו והנהגותיו בכל פרט ופרט, וממנו לקח לו סדר העבודה בעבודת ה', וסיפר הוא בעצמו שפ"א בהיותו

עוד תינוק מבית הספר והיו חבריו הילדים התוכחו זה עם זה עם הרה"ק הישי"מ לומד גמ' תוס' דהא יושב תמיד סגור בחדרו, והוא השיב להם שיש לו ראי' ברורה דהיישי"מ עוסק בתורה דלולא זאת לא הי' פנים נאה כמו שיש לו, הרה"ק הייטב לב זי"ע למד עם הרה"ק מליסקא בחברותא, פ"א אמר הייטב לב

ושנים מבנותיו נעדרו ל"ע בחייו, הילד האחרון הי' חלוש מאד, הוא נולד ע"י תפלתו שעל ציונו של ה"טו", שהי' הרה"ק מליסקא על ציונו וביקש ממנו בזה"ל: "רבי, איך האב מיד געפלאגט איבער אייער תורה, איהר האט בכח צו העלפן, ע"כ בעט איך אייך איר זאלט מתפלל זיין צו השי"ת איך זאל געהאלפן ווערן מיט א בן זכר", ואמר הרה"ק מליסקא "איך האב פארגעסן מתפלל זיין שיהא בן של קיימא", ובשעת הלוי אמר הפסוק ושחט אותו על ירך המזבח, וסיים שכשבמביאין קרבן צריכים לחזור בתשובה, והתחיל לבכות בכי רבה.

ומקרבנו לתורה

גם אנשים שלא שמרו תורה ומצות כראוי באו אצלו לבקש ממנו שיברכם ויתפלל בעדם, ועי"ז קרבם לתורה ומצות, שביקש מהם שאם יבטיחו לו שישמרו שבת ושאר מצות או יושעו, פ"א בא לפניו איש נגיד אחד שהי' רחוק מדרך התורה, והתאונן לפניו שמסחרו נתהפכה לו לרעה ומתירא שיאבד כל רכושו, שאל אותו אם יש לו ידיעה ביהדות השיב האיש שלא, שאל לו אם רוצה שידיעהו ממצות ה', ענה לו האיש שאין ביכלתו לקבל עליו שמירת המצות, אמר לו הרה"ק מליסקא, אמשול לך משל למה"ד, לאיש אחד שנסע לעיר הגדולה לייפציג לקנות סחורה, וקנה מסוחר אחד כמות רב מסחורה, וכשרצה לנסוע משם לביתו ראה שנצרך לו שמן למשוח אופני מרכבתו, והיות שהי' באמצע הלילה וכל החניות הי' סגורות, בקש עצה מהסוחר כדת מה לעשות, אמר לו הסוחר שיש לו שמן כזו, ונתן לו ונסע הלא לביתו, וכשיצא לדרכו פגש בחבירו, וחבירו שאל אותו איפה הוא יכול לקבל שמן למשוח את גלגלי עגלתו, השיב לו הנ"ל שעתה נתן לו סוחר הנ"ל שמן כזו, וילך אצלו ובוודאי יתן לו, וכן עשה והלך להסוחר, וביקש ממנו שמן שצריך לו, ענה לו הסוחר שאין לו, אמר לו האיש, שעכשיו אמר לי חבירי שאתה נתת לו שמן זו, השיב לו הסוחר חבירך קנה ממנו סחורה בעד סכום גדול, הוצרכתי לעזור לו, ונתתי לו השמן אבל מה לי ולך, האם מסחרי עם שמן העגלות, סיים הרה"ק מליסקא, כשבא אלי איש שמקבל ממני הדרכה לשמור תורת ה' מוכרח אני לעזור לו בעניני העוה"ז ג"כ, אבל מי שאינו קונה ממני כלום בעניני שמירת המצות ורוצה רק שאתן לו משאלותיו בעניני עוה"ז הרי אינני סוחר בדברים אלו.

לאחד מנכדי הרה"ק מליסקא תאמין לי כשהייתי אברך לא עלה בדעתי להשים עין על זקין איך שהוא עוקב אחרי זקני בכל תנועותי, גם הישי"מ לעומתו הראה לו חיבה יתירה וקירבו מאד, כשבא בחזרה לביתו מבאנאהד, קראו הישי"מ ללמוד עמו בצוותא עם נכדו הייטב לב, והתחילו ללמוד מסכת גיטין, וסדר לימודו של הישי"מ הי' שלמד מקודם פרשת כריתות שבפרשת תצא במתינות מאד, ואח"כ עבר לגמ' וכן הלאה והכל הי' במתינות, והיות שהרה"ק מליסקא הי' חריף מאד בלימודו, לא מצא חן בעיניו כ"כ דרך לימודו זה, ע"כ לא הלך בקביעות ללמוד עמו, אלא הלך מפעם לפעם, אבל לשנים אמר שמתחרט מאד ע"ז.

גדלותו בתורה

בעודו נער קטן הי' נודע לחריף גדול והרבה להתפלפל עם לומדים גדולים ממנו בשנים, פ"א בעודו קטן בשבת שבו הי' צריך הישי"מ לדרוש לפני בני העיר, ובערב שבת ראה הרה"ק מליסקא איך שבחור אחד הכין עצמו להדרשה, והבין שהלה רוצה לפלפל ולבלבל את מרן הישי"מ, אז הכין עצמו כל כוחו להדרשה וחשב בדעתו שלא יתן להבחור להפיק זממו, וכן היה בשעת הדרשה התחיל הבחור הוא לפלפל עם קושיותיו, ותיכף התחיל הרה"ק מליסקא להכות על קדקדו, וכל מה שהקשה הבחור תירץ הוא בטוב טעם, ויען שהי' ילד קטן קפיץ בהתלהבות על הספסל והתוכח לעיניו כל הקהל, ואמר אח"כ שעלה בלבו שאפי' לא יהי' לו מה להשיב אעפ"כ לא ימנע עצמו מלצעוק, והדבר הי' נאה ומתקבל איך שילד קטן עומד נגד בחור גדול ונצחו.

פ"א הי' אצל הישי"מ חתנו ה"ה הגה"ק בעל ארי' רבי עילאי זי"ע, אמר הישי"מ לחתנו כשהראה על הרה"ק מליסקא "מיט אים קענסטו שמעסן אין לערנען".

פ"א אמר לאיזה מתנגד שרצה להראות חריפות ופילפולי דאורייתא, בזה"ל: על לימוד התורה צריכים שכל הישר, ואיך יכול להיות שאתם יכולים ללמוד, הלא אם הי' לכם שכל הישר היית נעשה חסיד.

צער גידול בנים

צדיקים אין להם מנוחה בעוה"ז וכל ימי חייו סבל צער גידול בנים, כי הי' שבעה בנים ושלוש בנות, וכל השבעה בנים

לעי"נ הרבנית הצדיקת

מרת פעסיל לאה טייטלבוים ע"ה

בת הרה"ק רבי אהרן זללה"ה אבד"ק וואלאווע

מחברתו הטהורה של מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע

נלב"ע כ"ג תמוז תש"ע

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — קבט — בלתי מוגה

ביקור הגאון הגדול רבי שמואל אליעזר שטערן שליט"א

רב מערב העיר בני ברק - וחבר הברד"צ של הגאון הגדול בעל שבת הלוי שליט"א
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א - בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת בלק תש"ע לפ"ק

השיחה יכיל בקרבו:

בענין אי כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה נאמר רק על קרבנות או בכל מצוה - בענין אי סגולת התורה דמגינא ומצלי הוא רק במחוייבים בדבר או גם בנשים - בחידושו של השאג"א שאפשר לקיים חובת שמחה ביו"ט ע"י תלמוד תורה - שיעור שתיית יין לקיים חובת שמחה וגדרי המצוה - ביאור במנהגי הארז"ל וצדיקים לא לנהוג אבלות בשבת חזון - חיוב נשים בבנין בית המקדש אע"פ שהיא מעשהז"ג - חיוב נשים בשריפת קדשים ומקור הלימוד בנשים - בפלוגתת הראשונים אי מ"ע שהז"ג שיש עמה ל"ת נשים מחוייבות - בחקירת השאג"א אי נשים מחוייבות במצות תשביתו - בד' הטורי אבן והשעה"מ בשריפת קדשים שהלאו הכולל יותר מן העשה אי לוקין או לא - בד' התומים שעשה שהוא תלוי במועשה מנתק כל הלאוין - דוגמאות שונות בטעותי הדפוסים.

הגרש"א: ס'איז דא וואס זענען לפניה, און ס'איז דא וואס זענען לאחריה.

מגיניט אנדערש צו צו די בר מצוה, מ'שטייט אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה (פוסה יג), א רמו אויף ווער מ'לערנט די הלכות.

רבינו: דער ערוגת הכושם מייטשט אזוי (פרשת משפטים עה"פ ואלה המשפטים אופן ז), די וועלט זאגט עס נאך, אבער ס'איז זיין ווארט, אז מ'לערנט די הלכה באקומט מען א געפיל צו די מצוה.

הגרש"א: דער חתם סופר זאגט פארניג וואך (פרשת חוקת) אז הו"ל זאגן (מנחות קי) כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה, אז מ'לערנט תורת הקרבנות איז כאילו מ'האט מקריב געווען, זאגט דער חתם סופר אז בעיני איז פשוט אז אויב מ'זועט לערנען הלכות מזהרה, די דינים פון פרה אדומה, וועט מען מיט דעם נישט ווערן מזהור, מזהרה

רבינו: שלום עליכם, וואס טוט איר דא?

הגרש"א: אפאר סיבות, די יארצייט פון מיין שווער ז"ל (הרה"ח ר' אפרים קליין ע"ה), און צוויי התונות ביי מיינע שוואגערס, כ'בין אויך געקומען אל ביתו נאזה קודש פונעם רבי'ן, דאס איז די חוט המשולש.

רבינו: ס'איז מיר אויך א כבוד.

הגרש"א: ס'איז מיר געבליבן דעם גוטן מעם פונעם ווייזט פאר א יאר.

רבינו שאל בשלומי ובשלום האנשים שנתלוו אליו

הגרש"א: קודם כל א גרוס פאר'ן רבי'ן, כ'האב פארהערט פאר א וואך די כיתת מכינה פון ישיבה קטנה אין בני ברק, זיי האבן געלערנט הלכות תפילין, און זיי זענען געקומען זיך פארהערן, כולו מחמדים, זיי האבן גוט געלערנט און זיי קענען גוט.

רבינו: דאס זענען די וואס ווערן בר מצוה.

אבער אינטערסאנט איז אז אין די גמרא איז עס נאר מבוואר אויף קרבנות, כל העוסק בתורת עולה.²

הגרש"א: יא, אויפן פסוק (ויקרא ג, לו) זאת התורה לעולה למנחה ולחמאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים.

מענין לענין, ס'איז דא א אינטערסאנטער ווארט, דא שטייט טאקע כל העוסק בתורת עולה, אבער שטייט (ילקוט שמעוני ויקרא פ"ו רמז תק"ט) כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חמאת, דא שטייט נישט דוקא 'כל העוסק בתורת עולה', נאר אין די תורה איז דא צוויי כוחות, סיי ס'איז מונע, און סיי ס'איז מציל פון די עונש, און וואס מ'לערנט איז עס שוין מונע מן החמא, אבער אויב מ'האט שוין געטוהן א עבירה דארף מען שוין דוקא 'תורת עולה'.

רבינו: תורה איז מוגינא ומצלי (פוסת כא), צוויי זאכן האט עס אין זיך.

מ'טייטשט (מאמרם זל שם) תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מונגא ומצלא, א לולב קען מען יעצט נישט נעמען ווייל עס איז נישט סוכות, אבער הלכות לולב קען מען יא לערנען, און הלכות פסח קען מען יעצט אויך לערנען, איז עס בעידנא דלא עסיק בה, מ'קען נישט מקיים

קען נאר ווערן דורך דעם וואס מ'טוט עס בפועל, ער זאגט נישט פארוואס, און ער מייטשט זאת הוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר י"ב, ב) אלע מאל איז דער ציוה ה' לאמר - דאס לערנען - נישט קיין חוקה, ווייל ס'איז כאילו הקריב, אבער דא איז נישט כאילו הקריב, איז עס א חוקה, ווייל ס'האט נישט די מעלה פון כאילו הקריב.

רבינו: דער כלל פון כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, שטייט ביי קרבנות, איז די שאלה צי זאגט מען עס אויך ביי אלע מצוות, צי נישט.

הגרש"א: כ'האב צוויי מקורות אויף דעם אז יא, דער טורי זהב אין זיין ספר דברי דוד על התורה (פ' וישלח) זאגט ער, ותרי"ג מצוות שמרתי (רש"י בפר' וישלח), אז די כוונה איז כ'האב געלערנט די הלכות. און דער חתם סופר האלט אויך אזוי, ער זאגט (דרשות התי"ס...) אז בשעת די גזירה פון המן, האט מען דאך נישט געגעסן קיין מצה, וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים (אסתר ד, טז), האבן זיי עוסק געווען אין הלכות מצה (בבחי כל העוסק בה' מצה כאילו אבל מצה).

רבינו: כ'זועל צולייגן נאך א ראייה פונעם בית שמואל אחרון (פרשת שמות), ער מייטשט אויס די גמרא אין שבת (דף לא) די מעשה מימן גר וואס האט געבעטן למדני כל התורה כולה על רגל אחת ובאחד שבא לפני שמאי ואמר גירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד, דהפּו באמת הבנין שבידי, אתא לקמיה דהלל גייר, אמר לו כל מה דעלך סני להבך לא תעביד, ואידך פירושא הוא זיל גמור, וואס איז געווען זיין בקשה? נאר ער האט געזאגט א איד דארף מקיים זיין אלע תרי"ג מצוות, און אז נישט, מוז ער מגולגל ווערן, האט איהם הלל געזאגט, ואהבת לרעך כמוך, גאנץ כלל ישראל ווערט גערעכנט אזוי ווי איינס, און דורך דעם וועט מען נישט דארפן מגולגל ווערן, און נאך א עצה איז דא - שטייט אין ספר סמא דחיי - פון כאילו הקריב, האט איהם הלל געזאגט, ואידך, דער צווייטער וועג, זיל גמור, לערן די הלכות פון אלע מצוות, און עס ווערט גערעכנט כאילו דו האסט עס מקיים געווען.¹

להתגייר רק באופן שיקנה שלימות בפעם הזאת שהוא בעולם, ולא יצטרך שוב להתגלגל, וזה אומרו גירני על מנת שלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד, ר"ל שאוכל לקיים בפעם אחד, דרגל הוא מלשון פעם כמו (במדבר כ"ב, ט) שלש רגלים, ולא אצטרך שוב להתגלגל, וע"כ דהפּו שמאי באמת הבנין, דזהו דבר בלתי אפשר לקיים מצוות כהנים ומצוות יבום וכדומה. אבל הלל אמר לו כל מה דעלך סני להבך לא תעביד, כי מבוואר בספרים (עין של"ה הקדוש פ' ואתחנן) דמי שמקשר עם כל נפשות ישראל, נחשב כגוף אחד עמהם, וכל מה שמקיים אחד מהם כאילו הוא קיים בעצמו, ע"כ. ולכן על ידי האחדות גם הוא יצא ידי חובתו במצוות שיעשה הכיור, ויקיים בזה כל התורה כולה, ע"כ ד. אך יש עוד תקנה לקיים כל התרי"ג מצוות, על ידי שילמוד האדם תורה ויהשוב מתי יבוא המצוה לידי ואקיימו, ואז נחשב כאילו קיימו ממש, וכמ"ש (משותף קי) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ובהו מוסף בספר סמא דחיי (דרוש ה) לפרש מה שסיים הלל במאמרו ואידך פירושא הוא זיל גמור, ר"ל ואידך היינו עוד יש תקנה אחרת, זיל גמור, דעל ידי שיעסוק בתורה ויכל ג"כ לקיים כל המצוות בלגלגל אחת, עכ"ד הנחמדים.

2

ועי' בדבריו ויאל (פ"ט תויב"ה) בבואר מאמר הנפלא עה"פ ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו, עיי"ש.

1

עי' בבית שמואל אחרון (פ' שמות) שמבאר דברי הגמרא (שבת לא) על פי המבוואר בספרים (עי' של"ה פ' תצא) דכל אחד מישאל צריך לקיים כל התרי"ג מצוות, וצריך להתגלגל עד שיקיים כולם. והנה הגר הזה רצה

זיין די מצוה, אבער תורה קען מען יא לערנען בין בעינדא דעסיק בה ובין בעינדא דלא עסיק בה.³

ויבא יעקב שלם (בראשית לג, יח), זאגט רש"י שלם בגופו, מיינטשט דער עצי חיים (פרשת וישלח), די תרי"ג מצוות זענען מושך חיות פאר די רמ"ח איברים און שם"ה גידים, אז עס פעלט א מצוה, פעלט חיות פאר דעם אבר, און אז עס פעלט א לא תעשה, פעלט חיות פאר'ן גיד, אז ווי אזוי איז יעקב געווען שלם בגופו, ווייל ער איז געווען שלם בתורתו, איז ער געווען שלם בגופו, ער האט מושך געווען חיות פאר אלע רמ"ח איברים און שם"ה גידים, זעהט מען אויך אז אויף אלע מצוות העלפת 'כאילו הקריב'.⁴

3

עיינ בס' מבשר טוב שכשהרה"ק מהרצ"ה מורימאנוב זי"ע נפגש עם הגאון מהר"י עניול אב"ר סטריא שהיה כידוע מתנגד גדול, ביקש מהרה"ק שיאמר לו איזה ד"ת ואמר לו את ד"ת הג"ל, והרב הג"ל מאוד נתפעל מאימרא זו, כ"כ בס' בארות המים.

ומן הנכון להעתיק מש"כ בספרה"ק תפארת שלמה (לשמיני עצרת) לפרש מאמרה"כ (דברים יא, יט) מראשית השנה עד אחרית שנה, וסמוך לי (שם יא, יז) והי' אם שמוע תשמעו כו' תראה לרמז בזה על ענין יום שמחת תורה שנקבע אחר ימי חג הסוכות וימים הנוראים. ומפני מה נקרא שמו שמחת תורה. מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקיפו במצות כי רבים המה המצות שנעשים בו שופר וצום ועשור ולולב ומניין וישיבת סוכה. ולאחר כי עברו הימים האלה אם ירצה האדם לקיים מצות האלו אינו מועיל בזה כלום וא"כ כל אדם יפול בדעתו כי חלף ועבר ממנו נועם המצות ויקרים האלה. בזה מורה לנו כיום שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן. כי בכל המועדים אנו אומרים מקדש ישראל והזמנים כי בגי' הם המקדשים הזמנים ומועדים. אבל התורה היא נצחית ותמיד בכל עת ועונה אשר הוא לומד בהלכות שופר ולולב הוא חשוב בעיני הבורא כאלו עשה המצוה בפועל ממש. כמ"ש (חושע יד, ג) ונשלמה פרים שפתינו כי מי שהוא עוסק בהלכות עבודת י"ב הרי הוא כאלו הקריב הקרבנות היום. וכן הוא בכל המצות. לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המצות. וזה הענין ג"כ מ"ש מראשית השנה עד אחרית שנה רמז שמצות תקיעת שופר ברה"ה היא הגורמת לכל המצות של כל השנה כמ"ש להלן והי' אם שמוע תשמעו. כי מצות תקיעת שופר היא סגולה להביא את האדם לבחי' השמיעה ולקבל עליו עול התורה ומלכות שמים. וז"ש (מוש קטן יב, ב) לא שמיע לא סבירא לי. והשמיעה הוא בחי' הקבלה והוא העיקר. ושמחת קבלת התורה הוא תמידית בכל השנה, עכ"ל.

4

ע"י בעצי חיים (פ וישלח) לבאר מה שדרשו חז"ל על יעקב אבינו (שבת לג), שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו. ויש להבין דמאי משמע שלם בכלוהו מוני שלומות. אך לפי הגי' י"ל דעל ידי שקיים כל התרי"ג מצוות, נתן חיות לכל אבריו וגידיו והם בשלימות, ועל כן שלם

הגרש"א: ס'אז דא נאך א חידוש אין התם סופר – כ'מיינ אין פרשת תזריע מצורע – און כ'האב געזעהן אז דער כלי המדה איז מסתפק אין דעם, אבער דער התם סופר זאגט דאס בפשיטות, אז כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה איז געזאגט געווארן נאר ביי מענער און נישט ביי פרויען, ווייל זי איז נישט מצווה אין תלמוד תורה, די תורה איז נישט קיין רעצעפט בפני עצמה, נאר דורך קיום מצות תלמוד תורה איז עס כאילו מ'האט מקיים געווען.

רבינו: מ'זעהט דאך אז פרויען קענען אויך נישט מקריב זיין (קידושין לז) בני אהרן ולא בנות אהרן.⁵

מ'זעהט דאך אזוי, הני נשי במאי קא זכיין (ברכות יז) – אמר ליה רב לרבי חייא נשים במאי זכיין באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנוי גברייהו בי רבנן ונשרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן, מיינטשט דער יערות דבש (היא דרושא) ווי אזוי קען מען מנצה זיין דעם יצר הרע, איז די תירוץ דנשרין לגברייהו ושמשיעות לבעליהן ללמוד תורה, לכאורה קען מען דאך זאגן אז זיי לערנען זייער אייגענע תורה וואס זיי מעגן יא לערנען, נאר ס'נוצט טאקע נישט, סוף כל סוף זענען זיי נישט מצווה געווארן אויף תלמוד תורה (ע"י בספח"ק יואל משה מאמר ג' ס'י מיד מ"ה).

הגרש"א: זייער לערנען איז נאר ווי א הכשר מצוה, דאס אז ביי זיי איז נישטא די זכיין, ווייל ביי זיי איז נישטא 'כאילו הקריב'.

רבינו: ס'איז טאקע א חידוש, אז ווייל ס'איז נישטא ביי נשים די מצוה פון תלמוד תורה, איז נישטא די סגולה פון מנני ומצלי (ע"י בשו"ת דברי יואל ס'י פ"ד אות א' ואות ד').

הביאו לפני רבינו ספרי התם סופר

הגרש"א: כ'האב אמאל געזעהן אז צווייטע זאך, אז דער התם סופר טענה'ט דארטן, אז מ'קען מקיים זיין שמחת

גם כן בממונו, כי ה' רועי בזמן לא אחסר בעצמותיו וקיים כל התרי"ג מצוות, וקשה היאך אפשר לקיים התרי"ג מצוות, ע"כ היה שלם בתורתו, כי בזה שלמד הלכה של אותו המצוה נחשב כאילו עשה המצוה, עכ"ד.

5

וז"ל הגמ' שם: סמיכות דכתיב דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות: תנא דבר אל בני ישראל והניף בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפות, הגשות, דכתיב ואת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן. קמצינות, דכתיב והביאה אל בני אהרן וקמין בני אהרן ולא בנות אהרן. הקטרות, דכתיב והקטירו אותו בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן. המליקות, דכתיב ומלק והקטירו אותם מליקה להקטרה.

י"ט דורך לימוד התורה, וייל פיקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים י"ט, ט).

רבינו: דער שאגת ארי' (סי' ס"ט) זאגט אזוי.⁶

יעדע זאך וואס ברענגט שמחה, חציו לה' וחציו לכם (פסחים ס"ה), ס'שטייט אז אויב דער חציו לה' איז משמח, איז מען מקיים שמחת יו"ט.

מ'זאגט נאך פונעם גר"א, אז שמחה איז די שווערסטע מצוה.

הגרש"א: אין פירוש המשניות להרמב"ם (אבות פ"א מ"א) זאגט דער רמב"ם הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, מצוה קלה כשמחת הרגל.

רבינו: אין שמחה אלא בבשר (כ"ה לישן הרמב"ם הל' שבתת יו"ט פ"ו ה"ח). איז נישט מייטש אז מ'דארף יעדע מינוט עסן בשר, מ'דארף טאקע עסן א כזית אזוי ווי יעדע זאך, ס'האט א שיעור (כ"כ בנימוקי אורח מהנהג"ק בעל מנחת אלעזר ד"ל), און דאס איז די מצוה, וייל ווען מ'עסט בשר ווערט מען בשמחה.

הגרש"א: כ'האב אמאל גערעדט מיט הרב וואזנער (הגאון האדיר בעל שבט הלוי שליט"א) וויפיל איז די שיעור פון שתיות יין. **רבינו:** א רביעית (וכ"כ בנימוקי אורח שם).

6

ו"ל: דהכי אמרינן התם (דף י"א) מנין לעיקר שירה מה"ת ויליף לה רב מתנה מהכא תחת אשר כו', איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זו שירה. ולאו למימרא שהשירה היא הגורמת לשמחה שתבא ע"י והיא סיבה אלימא דתימור הדואיל והיא סיבה לשמחה ביו"ט שחייב בכל מיני שמחות חייב גם בה, אלא הכי פירושו שהשמחה היא קודם בטבע לשירה, והיא סיבה הגורמת לשירה לבא אחריה. והכי משמע מפירוש"י שפירש אין אדם שר שירה אלא משמחה וטוב לבב דכתיב הנה עבדי ירונו מוטוב לבב ע"כ. אלמא השמחה גורמת לשירה שתבא אחריה והיא קדמה לה ולא השירה לשמחה.

והא דפריך התם ואימא דברי תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב, ומשני משמחי לב איקרו, טוב לא איקרו, והאי משמחי לב אדברי תורה גופייהו קאי, שהם משמחים וגורמים לשמחת הלב. הרי באמת חייב אדם לעסוק בדברי תורה ביו"ט כדאמרינן בריש פ"ו דפסחים (דף ס"ה): אליבא דר' יהושע חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש, ויליף לה מקרא, כתוב אחד אומר עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם, הא כיצד חלקהו כו'. והא דפריך קרא לזה והא תיפוק ליה משום מצות שמחה, לק"מ, דאי לאו האי קרא הוה אמינא דאע"ג דמחוייב ביו"ט בכל מיני שמחות ודברי תורה בכלל, אפ"ה בכל שהוא בין רב בין מעט סגי להו, כמו שאר שמחות דסגי להו אם משמחה את עצמו בהן אפילו ומן מועט, קא משמע לן קרא חציו לה' דתלמוד תורה כנגד כולן, וחציו לשאר כל השמחות חציו לתלמוד תורה לחוד, עיי"ש עוד.

הגרש"א: יא, אזוי האט ער געזאגט. און אין ים של שלמה אין ביצה (סי' ה') שטייט, ביז ווען ער וועט פילן אביסל שמחה, די וויין דארף איהם אביסל אויפהייבן.

רבינו: דאס מיינט צו זאגן אז מ'זענט נישט יוצא זיין מיט גרעני"פ-דזשא"ם [מיין ענבים].⁷

הגרש"א: דער שאגת ארי' (שם) זאגט אז א אשה וועט לערנען, וועט זי נישט יוצא זיין מיט דעם די מצוה פון שמחה.

רבינו: ער זאגט אויך וועגן דעם וייל זי איז נישט מצווה.⁸

הגרש"א: ס'זעהט אויס אז די אמת'ע שמחה איז נאר ווען ס'איז איתיה כגווה, ווער ס'איז שייך צו די מצוה פון לימוד התורה.

רבינו צוה להביא כיבוד

*

הגרש"א: דער התם סופר - אין תורת משה - איז מסביר דאס וואס ווערט אראפ געברענגט אז דער אר"י הק ותלמידיו האבן שבת חזון נישט נוהג געווען מנהגי אבלות, און אזוי האבן מיר יא שטארק מקפיד געווען, זאגט ער א מורא'דיגע זאך, ס'שטייט ביי אהרן הכהן ווען נדב ואביהוא זענען אוועק, 'ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו... ואחיכם כל בית ישראל יכבו את השרפה אשר שרף ה' (ויקרא י' ט), וואס איז פשט פון דעם, זיי זאלן וויינען און זיי טארן נישט, זאגט ער אזוי, ביי זיי איז דאך געווען דאס ווייטאג א טבעית'דיגע זאך, זיי האבן דאך געשפירט א ברודער און א קינד גייט אוועק, ביי זיי איז געווען די עבודה גובר צו זיין אויפן צער, כובש זיין דעם צער, און עס נישט ארויס ווייזן, נאר ווייטער זיין בשמחה, ווידער ביי כלל

7

ו"ל הים של שלמה: אין שמחה אלא ביין, וולתה אינו יוצא ידי חובתו בשמחת יו"ט, ואדרבה במה ישמח אם לא ישתה ושכח רישיה וכו', משמע שיוצאים ביין שכחו לשכח ראשו. וכן מפורש בפר"ח (ס"ה סי' תפ"ג ד"ה ומ"ש) בשם שו"ת מהר"ש הלוי, שיון צימקים לא נחשב ביין המשמח ואינו יוצא בה ידי חובתו, עיי"ש.

8

ו"ל השאגת ארי: ומ"מ הני מילי לאנשים שחייבין בתלמוד תורה הוא דשמחה לאיש במענה פיו של תלמוד תורה, דיש לו שמחה במה שעוסק בתורה ומקיים מצות המקום במצוה החיובת ושקולה לפני המקום כנגד כל המצוות אבל נשים שאינן חייבות בתלמוד תורה אין להן בהן משום שמחה כלל.

ישראל ביי זיי איז דאך נישט געווען א טבעיעט'דיגע צער, איז זיי דארפן זיך מצער זיין.

זאגט ער - ביים אר"י הק' וואס זיי האבן געפילט א גאנצן יאר דעם חורבן בית המקדש, איז ביי זיי געווען די עבודה אז די שמחה און די עונג פון שבת, און אוועק נעמען דעם צער וואס איז געווען חקוק על עצמותם ועל לוח לבם, מה שאין כן ביי אונז - זאגט ער - וואס ירושלים איז נשכה מאיתנו, במילא איז ביי אונז פארקערט, מ'דארף מעורר זיין צער אויף ירושלים, מבטל זיין דעם שבת און מגביר זיין דעם צער.

רבינו: היינט נאכט איז די יארצייט פונעם עמרת צבי (הרה"ק רבי צבי הירש מוידעטשויב ז"ל), ו"א תמוז, ווען תשעה באב איז געווען זונטאג פלעגט דער עמרת צבי פירן געהעריג שלש סעודות אזוי ווי יעדן שבת וכשהוא ממשיך סעודה שלישית לתוך הלילה, איינמאל איז ער געווען אין אוהעל ביים ישמח משה ביי די ניין טעג, און דער ישמח משה האט איהם נישט איינגעלאדנט אויף שבת, און מ'האט איהם געפרעגט פארוואס לאדנט ער איהם נישט אין אויף שבת, האט ער געזאגט, אז ס'איז דא (בערך אוהעל) אסאך מתנגדים, און ער האט נישט געוואלט מ'זאל דאס זעהן.

על כל פנים דער עמרת צבי האט זיך אזוי געפירט.

הגרש"א: אינטערסאנט, ס'הייסט אז די קדושת שבת האט דוחה געווען די צער.

רבינו: דער קדושת יו"ט ברענגט אויך עפעס אזוי אז שבת איז דוחה בנין בית המקדש, ווייל דאס וואס מ'איז מתאבל אויף ירושלים דאס בויעט אויף דעם בית המקדש דלעתיד, וויבאלד שבת איז דוחה בנין בית המקדש (שבועות טו:), וועגן דעם טאר מען נישט שבת זיך מתאבל זיין אויפן בית המקדש.

מ'מוטשעט זיך ארום צי נשים זענען מצווה אויף בנין בית המקדש ודכתב הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה הל' י"ב) והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובמזמנם אנשים ונשים, אין לימוד אז זיי זענען יא חייב, איז ויבואו האנשים על הנשים (שמות לה, כב).

הגרש"א: ווייל מ'פרעגט מאקע די קשיא, פארוואס זענען זיי מצווה, ס'איז דאך א מצוות עשה שהזמן גרמא, ביום ולא בלילה, וכמוש"כ הרמב"ם (שם) אין בונין את המקדש בלילה.

רבינו: פון וואו ווייס איך אז נשים זענען פטור פון מצות עשה שהזמן גרמא, ווייל הוקשה כל התורה כולה לתפילין וכמבואר במס' קידושין (דף לה.) דאמר קרא (שמות יג, ט) והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך, הוקשה כל התורה כולה לתפילין, מה תפילין מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אף כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, און תפילין איז גלייך צו תלמוד תורה וכמבואר בגמרא (שם דף לד.) תפילין לתלמוד תורה איתקיש בין בפרשה ראשונה בין בפרשה שניה, לערנט מען ארויס א למד פון א למד, אבער ביי קדשים איז נישט אזוי, מ'לערנט נישט ארויס א למד פון א למד (ובחס מט.) איז במילא יעדער זאך וואס איז נוגע אין קדשים, זאג איך נישט ביי נשים דעם פטור פון מצות עשה שהזמן גרמא, און דאס איז דער מקור פארוואס נשים זענען מצווה מיט בנין בית המקדש, אפילו עס איז א מצות עשה שהזמן גרמא.

הגרש"א: אבער ביי שריפת קדשים זעהט מען אז ס'הייסט יא הזמן גרמא, און תוס' זאגט אין קידושין דף ל"ד אז נשים זענען פטורות.

רבינו: אבער ס'איז דאך דא א מהרש"א וואס זאגט אז מאמער ס'איז געווארן טמא, פיגול, איז נפקע געווארן שם קודש, אזוי זאגט דער מהרש"א אין קידושין דף נ"ו (ע"ב ד"ה המקדש), במילא איז עס מער נישט קיין קדשים ולכן נשים פטורות ממצוות עשה של שריפת קדשים שנמטאון.⁹

אבער דער אמת איז אז ס'איז בכלל א מדובר צי נשים זענען מצווה מיט די מצות עשה פון והבאתם שמה, ס'איז מאקע אויך א מדובר אין דעם.

הגרש"א: לגבי כל תאחור?

רבינו: כל תאחור איז א לאו ובוה נשים מצוות, נאר אויף די עשה פון ובאתם שמה והבאתם שמה (דברים יב, ו), דער מהר"ם שיק רעדט ארום פון דעם ביי די תרי"ג מצוות (פר' ראה מצוה תל"ט) און אין א תשובה, און ביידע פלעצער האט ער א שמועס, און ער בלייבט מיט א ספק.

עיין כסברא זו בפני יהושע קידושין (דף לה. בדי"ה אך הקשה וכו' בשם היושבים) עיי"ש.

הגרש"א: ס'איז דא א מהלוקת אין תוס' אין קידושין ל"ד (ע"ב ד"ה מעקה) אז כל מצוות לא תעשה שיש עמה עשה, צי עם כאפט זיך די עשה מיט די לאו ווא"כ לכאורה מכיון שנשים מצוות על הלאו ד'בל תאחר', א"כ ממילא מצוות גם על העשה ד'זהבאתם שמה'.

רבינו: אבער דארט איז דער לאו נאר נאך דריי רגלים, און די עשה איז שוין נאך איין רגל (כן מבואר במס' ראש השנה דף א).

דער ר"ן (מס' קידושין דף יד: מדפי הר"ף ד"ה וואי) זאגט דארט לגבי דעם תוס' אין קידושין, אז דארט וואו די עשה איז פארבינדן מיטן לאו וואי אפשר לאיפלוגניהו,¹⁰ מ'קען עם נישט אפטיילן, אוואו מ'איז מצווה אויף דעם לאו ביזסטו מצווה אויך אויף די עשה, דארט וואו מ'קען יא אפטיילן, זענען זיי (הנשים) נישט מצווה אויף די עשה.

לויט דעם ר"ן איז דא אויך אפגעטיילט דער לאו פון די עשה, דער לאו איז נאר נאך דריי רגלים און די עשה איז זאפארט, קומט אויס אז עם גייט נישט האנט ביי האנט, לויט דעם ר"ן זענען זיי נישט מצווה.

הגרש"א: כ'האב אמאל געטראכט די עשה פון שבתון צי עם גייט מיטן לא תעשה, איז תלוי אין דעם רמב"ן (בקיודשין ע"ש).

רבינו: לגבי דעם רעדט מען דארט.

דער שאגת ארי' (פי"ב פ"ב) מומשעט זיך ארום צי נשים זענען מצווה אויף תשבתו, איז דאך אויך די זעלבע, ווייל אויב בל יראה זענען זיי מצווה, און ביי תשבתו איז דא זאכן וואס גייט נישט צוזאמען איינס מיטן אנדערן.

הגרש"א: דער שאגת ארי' אליינס זאגט ביי חמץ שקיבל עליו אחריות אז א לאו איז דא, און א עשה פון תשבתו איז נישטא, אזוי זאגט דער שאגת ארי', אלץ דעם ר"ן פון לא ימצא.

רבינו: און דער צל"ח (פסחים ה:) האט אויך אזא אויפמוה, ווייל ביי קיבל עליו אחריות זאגט דער שאגת ארי' (פי"ג ע"ז)

אז ביטול העלפט נאר אויף אייגענע חמץ, און נישט ביי חמץ וואס איז נישט זיינס, און דארט זאגט ער אז ביי בל יראה שטייט לך, און ביי תשבתו שטייט נישט לך'.

הגרש"א: ווער זאגט דאס, דער צל"ח? ער האט דארט עפעס א גזירה שוה.

רבינו: דער שאגת ארי' מאכט א גזירה שוה 'שאר שאור', דאס (גזירה שוה) שטייט נישט אין די גמרא.

דער צל"ח זאגט לגבי נשים צי זיי זענען מצווה אויף תשבתו, אז זיי זענען מצווה, פון וואו נעמט ער אז זיי זענען מצווה, ווייל כ'האב א גזירה שוה 'שאר שאור', תשבתו שאור (שמות יב, טו) און לא יראה לך שאור (שמות יג, ז), אין די גמרא שטייט נישט די גזירה שוה, ס'שטייט 'שאר שאור', אבער אויף די עשה מיט די לא תעשה שטייט עם נישט, און דער שאגת ארי' זאגט יא די גזירה שוה.

און דער נודע ביהודה (מהד"ק סי' י"ט) נעמט אויך אן אזא גזירה שוה לגבי ערב פסח, וויבאלד מצות תשבתו איז ערב פסח, איז בל יראה אויך ערב פסח, זאגט דער נודע ביהודה אויך אזא גזירה שוה.

הגרש"א: ס'איז אין אורח חיים סי' כ' (מהד"ק סי' י"ט וסי' כ'), ער ברענגט דארט דעם רמב"ם מיטן ראב"ד.

רבינו: דער צל"ח זאגט דאס לגבי לאו הניתק לעשה, אז ביי אייגענע חמץ וואס איז א לאו הניתק לעשה, קומט נישט קיין מלכות, אבער חמץ שקיבל עליו אחריות איז נישטא די עשה איז דא מלכות, דאס זאגט דער צל"ח.

הגרש"א: ס'הייסט אז מ'קען טיילן דעם זעלבן לאו אין צוויי, איינס איז ניתק לעשה און איינס נישט!?

רבינו: אזוי זאגט ער, אז ביי חמץ שקיבל עליו אחריות איז ער נישט ניתק צו די עשה, די לאו איז דאך פון לא ימצא, וויבאלד ס'איז קיבל עליו אחריות איז עם מצוי, און ס'איז דאך נישטא א עשה, במילא זאגט דער צל"ח אז אייגענע חמץ איז א לאו הניתק לעשה.

דער שער המלך (פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין ה"ה) רעדט לגבי די עשה פון שריפת קדשים צי נשים זענען אויך מצווה,¹¹

¹¹ וו"ל: הנה מבואר ממה שלא כתב וכן הטמא והפיגול אינו נשרף אלא ביום כדרך שכתב בדיו שאינו דוחה י"ט, דס"ל הקדשים שנטמאו נשרפין ביום ובלילה, ודוקא פיגול אינו נשרף אלא ביום, מהטעם שכתב מרן הכ"מ, משום דפיגול נותר בהדא שיטא שייט, דפיגול

¹⁰ וו"ל הר"ן: וא"ת למה לי למיתני מעקה אבדה וכו' פשיטא שהנשים חייבות בהן דאפילו לא מחייבי משום העשה שבהן, מחייבי בלאו דידהו דכל לא תעשה שבתורה אפי' שהומן גרמא נשים חייבות וכו' יש לומר דאיצטריך דמשבחת להו להני דלית בהו לאו ואיכא עשה וכו' ולא דמי לשבת וי"ט כלל, דהתם לאו ועשה כולו בשב ואל תעשה ואי אפשר לאפלוגניהו, אבל בהני לאו ועשה שבהן אינן באים כאחד, עיי"ש.

דער פני יהושע נעמט דאך אן אז זיי זענען נישט מצווה, דארט אין קידושין (דף לד.).

הגרש"א: איינס פון די קשיות פונעם טורי אבן (הגינה סג): איז אז אויב כ'זועל זאגן אז נשים זענען נישט מצווה מיט די עשה פון שריפת קדשים, איז פארוואס איז עס א לאו הניתק לעשה, דארטן וואו די לאו איז כולל אין זיך מער פון די עשה איז עס נישט קיין לאו הניתק לעשה.¹²

רבינו יא, אסאך פרעגן די קשיא, דער מנחת חינוך (מצוה קמ"ג) ברענגט דאס אויך ווע"ע בתשו' מהר"א (ו"ד סי' שפ"ב), ובד' הצל"ח פסחים (דף פד.) ההת"ס בחו' לשבת (דף כב:), ושו"ת חסד לאברהם (מהדו"ת סי' פ"ז) שדנו בקושיא זו.

דער שאגת ארי' (שם סי' פ"ב) רעדט דערפון לגבי כל יראה אז אויב נשים זענען פטור פון תשבתו, איז די לאו כולל מער פון די עשה.

ס'איז אבער דא תירוצים, אז אויב ס'איז דא זאכן וואס די עשה איז כולל מער פון די לאו גלייכט זיך עס שוין אויס, ווערט עס שוין צוריק א לאו הניתק לעשה.

הגרש"א: אזוי? ווער זאגט עס?

רבינו: דער אבני ציון (עיינ' בספרו קרבן ציון ע"מ' תמורה עמ' לא) ברענגט אזא סברא, אז אויב ביי לאו הניתק לעשה, איז איין זאך ביי די עשה מער, און איין זאך ביי די לאו מער, הייסט עס שוין צוריק לאו הניתק לעשה, ווייל די גאנצע זאך איז ווייל ס'איז דא זאכן וואס די לאו איז כולל מער, אבער די עשה האט דאך אויך אזא חומרא.¹³

א' הנוכחים: דער רבי ר' יונתן זאגט - אין תומים (סי' צ"ז ס"ק ד) - אז דארט וואו די עשה האט א מעשה און די לאו האט נישט קיין מעשה, איז אפילו ווען ס'איז כולל מער, הייסט דאס לאו הניתק לעשה.

רבינו: דאס איז ווייל ס'האט א מעשה, ער רעדט דארט לגבי השבת העבוט, תוס' אין חולין (פא. בד"ה הנה) זאגט אויך א ענליכע סברא, (שכתבו שאע"פ שאין עשה מנתק ב' לאוין, אבל בעשה שיכול בפועל לתקן הלאו הוא שפיר מנתק, ע"ש).

*

המשו"ך רבינו: אין דעם פריערידיגע צל"ח וואס כ'האב דערמאנט איז געשטאנען 'המץ של א"י' וראשי תיבות אינו י'הודי, און מ'האט געעפנט די ראשי תיבות איז עס געווארן ארץ ישראל... המץ של ארץ ישראל...

הגרש"א: אין ירושלמי אין פסחים איז דא 'המפקד המצו ביי ג' / ס'איז געשטאנען המפקד המצו ביי ג'... און ס'איז געווארן ביי ג'...

כ'האב אויך געזעהן א אינטערסאנטער כתב יד פון פאר פינעף זעקס הונדערט יאר, וואס איז הורך דעם אויך נתברר געווארן א שטיקל שיבוש וואס איז געווארן, מ'זאגט ווען מ'גענישט אויפן כוס ביי שבע ברכות, דוי הסר וגם חרון... שעיה ברכת... ווי אזוי זאגט דער רבי?

רבינו: כ'האב געהערט פון מאמן ז"ל אמאל רעדן וועגן דעם, אז עס פעלט א ווארט, 'כברכת בני אהרן'.¹⁴

היינו מהשבה החוץ למצו מדין נותר הוא, ואם כן כיון דשריפתו נהגת בין ביום בין בלילה, פשיטא דאי נדשים חיבות, ושלא כמו שנראה מדברי הרב החינוך ז"ל, ועוד נ"ל דאפילו בנותר דשריפתו ביום דוקא אפ"ה נשים חיבות, שהרי נותר לאו הניתק לעשה הוא, כדאיתא פרק אותו ואת בנו (פ"ג ע"א), ועיין פ"ג דמכות דף י"ד ע"ב בלשון רש"י ז"ל שם ד"ה כל, שכתב ז"ל, דאפילו למ"ד לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, כדנתיב (מבט ד ע"ב) לא תותרו וכי לומר שאין לוקין עליו, שניתק הכתוב את העשה להיות עושו של לאו ותקונו, לומר לא תעשה כך ואם עשית עשה זאת והפטור וכי, וא"כ כיון שהנשים מזהרות על לאו דלא תותרו, ממילא נמי מזהרות על העשה דשריפה שהוא תיקון הלאו, כן נ"ל.

12

היינו לפי"ד הרמב"ם הידועים בהל' תמורה (פ"א ה"א) שמהדש שרק כשבכל מקום שעובר על הלאו הוא יכול עדיין לקיים העשה אז אמרינן שהוא לאו הניתק לעשה, אבל בלאו הכולל יותר מן העשה או אין הלאו ניתק לעשה ולוקין עליו, ולכן סבר שעל תמורה לוקין אע"פ שהיא ניתק לעשה של והיה ותמורתו קודש, אבל היות שציבור שהמירו אין תמורתן תמורה, נמצא שעוברין על הלאו ואין יכולים לקיים העשה, וע"כ לוקין עליו.

ולכן כ' השאגת ארי' (הוכר בדברי רבינו) שאם נאמר שהנשים פטורין ממצות תשבתו כיון שהוא מ"ע שהו"ג, נמצא שהלאו דכל יראה כולל יותר מן העשה תשבתו, כי בהלאו הנשים חיבות ובהעשה פטורין, וא"כ אין הלאו דכל יראה ניתק לעשה ולוקין עליו.

13

עיי"ש שמביא סברא זו בשם ה"ס שושנת יעקב על חו"מ (צ"ג) ובשו"ת שם ארי' (ו"ד סי' א), (משו"ת בני דוד (סי' מ"ח את י"א), ונקטו דהיכא דבדין אחד העשה כולל יותר מן הלאו, אז לא איכפת לן שלפעמים הלאו כולל יותר מן העשה, והוא שפיר לאו הניתק לעשה.

14

דבסידורים נדפס הנוסח 'שעה ברכת ישורון בני אהרן, ולמאורה נוסח זו קשה, דהלא בני ישורון קאי על כל בני ישראל וזע יעקב אבינו

אפגעפרענעט, נאר ער האט איהם אנגעקוקט...¹⁵ בקיצור
מ'קען נישט זיין אנדערש פון די גאנצע וועלט, מ'קען
נישט... שפעטער אויף די עלטערע יארן האט ער געזאגט
אז דער רבי איז געווען גערעכט.

וואס מיינט דאס? צו זאגן אז די וועלט איז זיך טועה קען
מען נישט זאגן, די גאנצע אידישע וועלט איז זיך טועה... א
יחיד קען מאכן א טעות, מערערע יחידים קענען מאכן א
טעות, א קהילה, אבער גאנץ כלל ישראל...

דער פעטער ז"ל האט יא אינגאנצן אויסגעלאזט ביי ראש
חודש בענטשן 'בזכות תפילת רבים', ווייל אין די גמרא
שטייט נישט דאס לשון, די תפילה (של ברכת ר"ה) איז דאך א
נוסח אין די גמרא.

רבינו כיבדו לברך על היין

ובירכו רבינו: לחיים, מזאל זיך זעהן מתוך שמחה, דער
אויבערשמער זאל העלפן מיט געזונט און מיט אלעם גוטן.
הגרש"א: יישר כח.

רבינו איהל לחיים לכל המלוצים

*

אל הגרש"א נתלזו ראשי ומנהלי מפעל 'תרי"ג מצוות'
שמוציאים לאור ספרים שבהם מבוארים התרי"ג מצוות בכל
פרטיהם וקדווקה, ובמיוחד הם מוציאים לאור ספרים מיוחדים
לתלמידים ולמלמדים, ובקשו מרבינו שיהיה להם לעזר להתרים
המתנדבים בעם, ורבינו נענה להם במאור פנים

אח"כ נפרד רבינו מהגרש"א לשלום

הגרש"א: און עס פעלט נאך א זאך, און אפאר כתבי יד
וואס זענען פון די תקופת הקדמונים שמיט אזוי, 'שעה
ברכת בני אהרן', ואם אין שם כהן, אומר 'ברכת בני
ישורון'.

רבינו: אה, אזוי דער טאמע ז"ל האט געזאגט 'שעה ברכת
בני ישורון כברכת בני אהרן', כ'האב אזוי געהערט פון
איהם.

הגרש"א: די ריכטיגע גירסא איז אויב א כהן בענטשט זאל
מען זאגן כברכת בני אהרן, און אם אין שם כהן זאגט מען
בני ישורון.

רבינו: דער תורה תמימה (ח"ה הגאון ר' ברוך עפשטיין ז"ל) האט
א ספר מקור ברוך, וייל ער דארט זאגן אז יו"ט זאגט מען
'מקדש ישראל והזמנים' פארוואס זאגט מען ביי אלע ימים
טובים 'הזמנים', ראש השנה זאגט מען 'מקדש ישראל ויום
הזכרון', יום כיפור זאגט מען 'מקדש ישראל ויום הכיפורים',
און פסח שבועות און סוכות זאגט מען 'מקדש ישראל
והזמנים', פארוואס?, פסח דארף מען ווען זאגן 'מקדש
ישראל ויום חג המצות', און אזוי יעדן יום טוב, זאגט ער,
אין הכי נמי, ס'איז אזוי געשטאנען אין מחזור 'הזמנים',
דהיינו אז מזאל צוזאגן יעדער יו"ט וואס מ'דארף זאגן, איז
געווארן פון דעם 'מקדש ישראל והזמנים', ער זאגט דארט
אז די גאנצע וועלט מאכט אזא טעות.

ס'איז אבער נישט אזוי, ווייל מ'קען נישט זאגן אז די גאנצע
וועלט אלע גדולי ישראל יעדער מאכט אזא טעות...

הגרש"א: מזאגט דאך אזוי אויך ביי ראש חודש בענטשן
'בזכות תפילת רבים', ס'איז געווארן פון 'בזכות תפילת
רבי, צלותא דרב דארטן אין ברכות (דף טז).

רבינו: דער חתם סופר אין די תשובות (י"ד סי' ג) שרייבט
ער דארט אז ער האט געהאט געשריבן פאר זיין רבי'ן רבי
נתן אדלער לגבי צומת הגידין, ער האט איהם אנגעקוקט
און האט איהם גארנישט געענטפערט, ס'איז איהם
אויסגעקומען אז די וועלט האט א טעות. דער חתם סופר
שרייבט עס אין א תשובה, ער האט געמאכט א ברור און
האט עס געזאגט פאר זיין רבי'ן און ער האט איהם נישט

שנקרא ישורון, ואח"כ מסיים בני אהרן, ולכן הוסיף מרן רבינו בעל ברך
משה ז"ל לומר תיבת 'ברכת', והכוונה שהקב"ה ישמע ברכת בני
ישורון כמו ברכת בני אהרן.

15

ו"ל ההת"ס שם: 'כד הויא טליא בהיותי יוצק מים על יד רבותי
הקדושים, למדתי הלכות טריפות, ובהגיעני להלכות צומת הגידין
ראיתי כי כל הנביאים מתנבאים בסגנון אחד, שהצומות הן במקום
חיבור השוק עם הרגל, אמרתי זה אי אפשר להיות כי אם במקום חיבור
הרגל עם הפרסות, וסדרתי לי ראיות ברורות, והעותי פני להציע כן לפני
רבי, ונער בי להוציאני חלק מבלי משים לדחות ראיותי כלל, כי היה
נראה לו אפקרונת ההרהר ח"ו על דבר מקובל, ועל ידי כך לא חש
להשיבני על קושייתי ולתרה, עד שהאיר ה' עיני וכו', אמרתי ברוך
שנחר בהם ובדבריהם", עכ"ל.

מילי דהספידא

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ככלות השבעה אחרי הקמת מציבת אמו הרבנית הצדיקת ע"ה
בבית המדרש הגדול בקרית יואל יע"א

איינפלאנצן א בוים קודם, ס'שטייט דא א שטיק צייט, האט די ערד באקומען א שמנונית א פעטקייט, נאכדעם האט ער דאס אויסגעריסן, האט ער איינגפלאנצט א צווייטע בוים און ס'האט נאך מער באקומען, און יעצט וועט ער קענען איינפלאנצן די ריכטיגע בוים וואס ער וויל ס'זאל בלייבן לימים רבים.

זאגט דער ישמח משה, דער נמשל איז השי"ת וויל אראפ שיקן פון הימל א ביהמ"ק, ס'זאל אראפ קומען פון הימל בנוי ומשוכלל ס'זאל זיין א הימלישע פייער, די ערד די מגושמ'דיגע ערד איז נישט מסוגל צו אויסהאלטן די געוואלדיגע גרויסע קדושה פון די בית המקדש השלישי ס'וועט זיין א אש מן השמים, האט השי"ת געהייסן מ'זאל אויפבויען א ביהמ"ק וואו מ'האט הונדערטער יארן מקריב געווען קרבנות בקדושה ובטהרה, די ערד האט באקומען א שמנונית רוחני, א קדושה פון ביהמ"ק, ס'איז חרוב געווען בעוה"ר, מ'האט אויפגעשטעלט א צווייטע האט נאך מער א קדושה באקומען די ערד, אזוי יעצט ווען ס'איז חרוב געווארן וועט קענען אראפקומען דאס ריכטיגע ביהמ"ק השלישי וואס כלל ישראל ווארט דערויף, וואס דאס וועט שוין זיין לעד ולנצח נצחים, ווען נישט די ערשטע צוויי בתי מקדשות וואלט נישט געקענט זיין קיין צווייטע און ווען נישט די צווייטע וואלט נישט געקענט זיין דאס ריכטיגע ביהמ"ק. זאגט ער ס'איז געבליבן א רשימה קדושה אויפן פלאץ פון ביהמ"ק.

אונז געפינען מיר אין פסוק ווען רחל אמינו איז נסתלק געווארן פון דעם עולם, שטייט אין פסוק (בראשית לה, כ) ויצב יעקב מצבה, יעקב אבינו האט אויפגעשטלט א מצבה על קברתה הוא מצבת קבורת רחל עד היום, דאס איז די מצבה פון קבורת רחל ביז צום היינטיגן טאג.

קען זיין אזוי, ס'איז ידוע דאס ווארט פונעם זיידן ז"ל אין ישמח משה פרשת תצוה וואס ער רעדט ארום פון חורבן בית המקדש, און ער ברענגט א חקירת הקדמונים, ווי איז דאס מעגליך אז השי"ת האט געהייסן אויפבויען א ביהמ"ק און מ'האט מקריב געווען קרבנות הונדערטער יארן, און ס'איז געקומען נאכדעם רשעים גוים, און זיי האבן דאס חרוב געמאכט און ס'איז כאילו לא היה, ס'איז נישטא מער, איז דאך חלילה צו זאגן אז ס'איז א פועל לריק. נאר איז ער מסביר מיט א משל, ס'איז געווען איינער האט איינגעפלאנצט א ביימעל און נאכדעם וואס ס'איז געשטאנען א שטיק צייט האט ער דאס אויסגעריסן, נאכדעם האט ער אויפן זעלבן פלאץ פריש איינגעפלאנצט א פריש בוים, און ס'איז אויך געשטאנען א שטיק צייט און ער האט דאס אויסגעריסן, די וואס האבן דאס צוגעקוקט האבן נישט פארשטאנען, האסט איינגעפלאנצט פארוואס רייסטו דאס אויס, האט ער מסביר געווען מיט א הסבר, אז די נטיעה די ביימעלע דא, איז א זעלטענע טייערע נטיעה, און די ערד דא איז א מאגערע ערד, און ס'קען נישט וואקסן די בוים וואס איך וויל ס'זאל וואקסן, מוז איך

מעשה קדושה וואס פנחס האט געטוהן בלייבט א רשימא קדישא פאר פנחס מיט זיינע קינדער נאך איהם, זאגט אויף דעם די זוה"ק (ירש פרשת פנחס) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. **אונז קענען מיר זאגן אז די רשימא קדישא פון דעם טאטען ז"ל וואס אונז האבן מיר זוכה געווען שמע בני מוסר אביך, דער טאטע ז"ל איז שוין נישטא אבער די רשימא קדישא פון דעם טאטען ז"ל בלייבט ביי אונז לעולמי עד, און ואל תטוש תורת אמך, דאס וואס אונז האבן מקבל געווען פון די מאמע ע"ה הכ"מ, די תורת אמינו וואס אונז האבן מיר מקבל געווען פון אונזערע מאמע וואס זי האט אונז מחנך געווען וואס זי האט אונז געלערנט - די מאמע איז שוין נישטא נשמתה איז ארויף געגאנגען בגניזי מרומים - אבער ס'וועט בלייבן ביי אונז א רושם קדישא אויף אייביג.**

קען זיין נאך מער, די גמרא זאגט (מדה ל), תינוק במעי אמו, א קינד איידער ס'ווערט געבוירן, מלמדן אותו כל התורה כולה, לערנט מען אויס א קינד די גאנצע די תורה, איידער ס'ווערט געבוירן קומט א מלאך ער גיט איהם א קלאפ און ער פארגעסט די גאנצע תורה, איז דאך אויך שווער די קושיא מ'האט אויסגעלערנט א קינד כל התורה כולה און נאכדעם פארגעסט ער, איז וואס איז געווען די גאנצע לערנען וואס מ'האט געלערנט מיט איהם איז דאס חלילה א פועל לריק, נאר חלילה אזוי צו זאגן, ס'איז געבליבן א רושם קדישא, ווייל מ'האט אים געלערנט כל התורה כולה איז געבליבן ביי איהם א רשימא קדישא אפילו ער האט דאס פארגעסן, ער האט שוין נישט די תורה ס'איז אבער געבליבן א רושם א אייביגקייט, ווי ס'שטייט אין נועם אלימלך (פ' חיי שרה) אז וועגן דעם קען א איד שפעטער עוסק זיין בתורה.

דער זיידע ז"ל אין קדושת יו"ט אין א תורה אויף ראש השנה, זאגט ער אז דאס איז די זעלבע ענין וואס מיר זעהן ביי צדיקים, מ'זעהט דער אייבישטער שיקט אראפ צדיקים ערליכע אידן זיי דינען דעם באשעפער מיט יר"ש מיט תורה ועבודה און נאכדעם קומט דער זמן און זיי ווערן נסתלק, קען מען חלילה זאגן אז דאס וואס צדיקים זענען געווען אויף דעם עולם דאס איז א פועל לריק דאס האט זיך געענדיגט, חלילה אזוי צו זאגן, ס'איז געבליבן א רשימה קדישא פון די צדיקים איז דאס געבליבן אויף אייביג, ער טיישט אויס דעם פסוק וישלחני אלקים לפניכם - יוסף הצדיק האט געזאגט - דער אייבישטער האט מיך נישט אומזינסט אראפ געשיקט אהער, יוסף הצדיק איז אראפ קיין מצרים און מיטגעמאכט די נסיונות וואס ער האט מיטגעמאכט, אלעס איז וועגן די ווייטערדיגע דורות לשום לכם שארית בארץ, צו לאזן א רשימא קדישא אפילו ווען ער וועט שוין נישט זיין דא.

דער זיידע ז"ל אין עצי חיים (פרשת משפטים) נעמט צוזאם די צוויי טייטשן, און טיישט שתשים סנהדרין אצל המזבח, מ'זאל אוועקשטעלן סנהדרין אצל המזבח, פונקט אזוי ווי דער מזבח וואס איז אויפגעבויעט צו טוהן עבודת הקודש אין ביהמ"ק איז נישט קיין פועל לריק, ווייל נאכן חורבן ביהמ"ק איז געבליבן א רשימא קדישא במקומו, אזוי איז אויך די צדיקים די סנהדרין איז אויך די זעלבע ענין ווי די מזבח, ס'בלייבט א רשימא קדישא פון די צדיקים אויף אייביג.

דאס קען זיין, אונז געפונען מיר ביי פנחס, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, פנחס מיט זיין גרויסן מסירות נפש וואס ער האט געטוהן בימיו, ס'האט זיך נישט געענדיגט ווען פנחס איז נסתלק געווארן, די תורה הקדושה זאגט ביי פנחס, והיתה לו ולזרעו אחריו (במדבר כה, יג), די

ס'בלייבט אונז איבער, פאר אונז פאר די קינדער, פאר די אייניקלעך, א געוואלדיגע רשימא קדישא צו גיין אין אירע דרכים, און זיך מדבק זיין אין אירע מדות.

ביי יעקב אבינו שטייט, ויצב יעקב מצבה על קבורתה היא מצבת קבורת רחל עד היום, רחל אמנו איז נסתלק געווארן, יעקב אבינו האט געשטעלט א מצבה אויפן קבר רחל, מ'זאל וויסן אז רחל אמנו איז טאקע נישטא, אבער איר השפעה האט זיך נישט אויפגעהערט, איר השפעה גייט ווייטער אן ביז צום היינטיגן טאג.

די גמרא אין ברכות דף י"ז זאגט, גדולה הבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים יותר מלאנשים, די הבטחה וואס דער אייבישטער האט מבטיח געווען פאר נשים צדקניות איז מער ווי פאר אנשים.

ס'קען זיין דאס ענין איז אזוי, דער טאטע ז"ל אין ברך משה (פי בשלה) ברענגט צו א בית יצחק וואס מרים הנביאה האט געזאגט שירו לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים, האט דער בית יצחק געזאגט, דער תכלית פון יציאת מצרים איז געווען מתן תורה, נשים במאי זכייין (ברכות זי.), נשים לערנען נישט קיין תורה איז במאי זכייין, מיט וואס האבן זיי זוכה געווען צו יציאת מצרים אויב זיי לערנען נישט קיין תורה, נאר אזוי ווי די גמרא זאגט דארט באקרויני בנייהו לבי כנשיתא, זיי העלפן צו פאר די קינדער פאר די מענער זאלן עוסק זיין בתורה, נשים זענען נאר א מסייע, זיי העלפן נאר צו, פון וואו ווייסן מיר אז א גורם און א מסייע איז חשוב, אפשר איינער וואס העלפט נאר צו מיינט נישט גארנישט, זאגט ער מ'זעט ביי קריעת ים סוף איז געווען סוס ורוכבו רמה בים, מילא דער מצרי דער רוכב איהם איז זיך געקומען א עונש ער איז דערטראנקען געווארן אין ים סוף, אבער וואס איז געווען סוס ורוכב פארוואס איז דער סוס נענט געווארן, איז נאר

דער פסוק זאגט (במדבר כג, ט), כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, זאגט רש"י אני מסתכל בראשיתן, איך קוק בראשיתן, אין די תורה וואס מ'האט געלערנט בראשיתן, פון דעם איז געבליבן א רושם דקדושא אפילו מ'האט דאס פארגעסן, זאגט רש"י ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים איך זעה זיי פעסט, על ידי אבות ואמהות, רש"י מיינט צו זאגן אז דאס וואס מ'האט פארגעסן די תורה במעי אמו, דאס איז נישט קיין פועל לריק, ווייל דאס בלייבט פאר א איד, די כח התורה בלייבט אויף אייביג, זעה איך אידישע קינדער מיוסדים וחזקים, איך זעה זיי שטארק און פעסט ע"י אבות ואמהות, ווייל דורך די טאטע און די מאמע וואס זענען בעולם העליון וואס זיי זענען שוין נישטא, דאך איז געבליבן פון זיי א רשימא דקדישא וואס זיי האבן געלערנט מיט די קינדער.

קען מען זאגן דא, אויף אייביג וועט אונז בלייבן א רושם דקדישא, די מאמע ע"ה, פון אירע מעשים טובים, פון אירע מידות, פון אירע ענוה, פון איר איידילקייט, פון איר אמונה פשוטה, ווי אזוי זי האט זיך געפירט בתמימות ובפשטות, איר צניעות, איר יראת שמים, אירע דברי מוסר וואס זי האט אונז געלערנט און זי האט אונז מחנך געווען, איר דאווענען בדמעות שליש און תהלים זאגן, איר דרך ארץ פארן טאטן ז"ל, ווי אזוי זי האט אכטיג געגעבן אויף זיין געזונט ער זאל קענען עוסק זיין בתורה אומגעשטערט, און זי האט פרובירט צו פארלייכטערן מיט וואס זי האט געקענט, די אלע פעולות וואס זי האט געטוהן די שווערע עול צו פארגרינגערן, זי האט איהם צוגעהאלפן מיט הרבצת תורה ויראת שמים לאלפים ולרבבות אידן.

הגם זי איז שוין ליידער נישט בין החיים זי איז שוין נישט דא מיט אונז, אבער

אייבישטער האט צוגעזאגט פאר נשים צדקניות איז נאך גאר א העכערע מדריגה, א העכערע בחינה פון אנשים.

קען זיין, שטייט אין פסוק אין פרשת ויחי, ואני בבואי מפדן - יעקב אבינו רעדט צו יוסף הצדיק ווען ער איז געקומען פון פדן - מתה עלי רחל, און - יעקב אבינו זאגט פאר יוספין - ואקברה שם בדרך אפרת, איז דאך באקאנט וואס רש"י טיישט אויס, אז יעקב אבינו האט זיך פארענטפערט פארוואס ער האט איר געלייגט אויפן וועג, ער האט איר ניטאמאל אריין געפירט אין שטאט, ווייל ווען ס'וועט קומען א זמן ווען אידישע קינדער וועלן גיין אין גלות, און זיי וועלן דורך גיין קבר רחל, און זיי וועלן זיך אפשטעלן און זיי וועלן בעטן ביי קבר רחל, וועט רחל אויפשטיין פון איר קבר, און רחל אמנו וועט בעטן רחמים פאר כלל ישראל, דער פעטער ז"ל אין דברי יואל (פ' יוחי) פרעגט א שטארקע קשיא, פארוואס האט דאס געדארפט זיין פונקט רחל אמנו, ס'איז דאך דא ד' אמהות, יעקב אבינו האט נישט פארענטפערט די קשיא פארוואס האט ער פונקט אויסגעוועלט רחל אמנו מער ווי די אנדערע. דער פעטער ז"ל זאגט, ווייל די גמרא זאגט (סנהדרין יט:) כל המגדל יתום בתוך ביתו איז כאילו ילדו, ווער ס'איז מגדל א יתום אין שטוב איז אזויווי ער האט איהם געבוירן, יוסף הצדיק האט מגדל געווען כלל ישראל, יוסף האט געשפייזט כלל ישראל, איז יוסף דער טאטע פון גאנץ כלל ישראל, און רחל אמנו איז די מאמע פון גאנץ כלל ישראל נישט בלויז פון צוויי שבטים, וועגן דעם דווקא האט מען אויסגעוועלט רחל אמנו, ווייל רחל אמנו וועט מתפלל זיין פאר כלל ישראל וואס אלע זענען אירע קינדער.

אבער מיר איז קשה א קשיא, אמת מ'האט מברר געווען אז רחל אמנו איז די מאמע נישט בלויז פון צוויי שבטים, רחל אמנו איז די מאמע

ווייל ער האט צוגעהאלפן, מילא אז מ'זעהט אז מ'העלפט צו איז אזוי ווי מ'טוהט אליינס איז מדה טובה מרובה - זאגט ער - אז נשים וואס זענען מסייע פאר די מענער איז אוודאי און אוודאי, וועגן דעם האט מרים הנביאה געזאגט שירו לה' אויך נשים זאלן דאנקען פארן הייליגן באשעפער, כאטשיג זיי האבן נישט די זכות פון לימוד התורה, מ'זעהט דאך אז ס'איז סוס ורוכבו רמה בים, איז געדרינגען אז א גורם ומסייע איז זייער חשוב פאר'ן הייליגן באשעפער. אזוי זאגט דער בית יצחק.

איך האב אזוי אריינגעטראכט אין דעם ענין, האב איך געזעהן דא אז ס'איז נאך מער, די גדולה הבטחה וואס דער אייבישטער האט צוגעזאגט פאר נשים יותר מלאנשים, ווייל ס'שטייט אין פסוק סוס ורוכבו רמה בים, ס'וואלט געדארפט שטיין רוכב וסוסו, דער עיקר איז דאך געווען דער רוכב, וואלט מען געדארפט מקדים זיין דעם רוכב, פארוואס שטייט פארקערט, אלא מאי אז דער מסייע איז מען נאך מקדים פון דעם עושה אליין, תחילה למקראי קודש, ווער ס'איז אן התחלה צו די מקראי קודש ווער ס'העלפט צו אז מ'זאל קענען לערנען תורה, איז זייער חשוב און זייער הייליג, פון וואו זעה איך עס, זכר ליציאת מצרים, פון דעם וואס ביי יציאת מצרים איז געווען סוס ורוכבו רמה בים, גדולה הבטחה לנשים יותר מלאנשים, טאקע וועגן דעם ווייל זיי זענען מסייע, ווער ס'איז א מסייע איז נאך חשובער פון דער וואס טוהט אליין.

וועגן דעם געפונען מיר טאקע ביי מתן תורה, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט, א), זאגט רש"י כלשון הזה וכסדר הזה, כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, פאר זיי זאל מען מקדים זיין, ווייל גדולה הבטחה שניתנה לנשים יותר מלאנשים, די שכר טוב וואס דער

צדיקים גייט אדורך דעם מקום, מוז ער האבן א עזרת נשים.

די גמרא אין ברכות דף ל"ב זאגט, מיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה, פון ווען דאס ביהמ"ק איז חרוב געווארן האט מען פארשלאסן די שערי תפילה, אבער זאגט די גמרא שערי דמעות לא ננעלו, די שערי דמעות האט מען נישט פארשלאסן, די שערי דמעות ברעכט אויף אלע טויערן וואס איז האפן, דארט קען אדורך די תפילות, וועגן דעם האט מען געלייגט רחל אמנו בדרך אפרת און נישט יעקב אבינו, אזויווי דער פסוק אליין זאגט, קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה (ירמי' לא, ט), רחל אמנו וויינט אויף אירע קינדער, אידן גייען אין גלות און קומען צו קבר רחל, אידן זענען מתפלל, אבער מיום שחרב ביהמ"ק איז דאך ננעלו שערי תפילה, האט מען געמוזט לייגן רחל אמנו, די מאמע רחל, וואס רחל אמנו וויינט, און די שערי דמעות פון רחל אמנו דאס עפנט אויף אלע טויערן, גייען ארויף די תפילות פון אידישע קינדער.

ויצב יעקב מצבה על קבורתה, יעקב אבינו האט געלייגט א מצבה על קבורתה, פארוואס לייגט מען א מצבה, מ'לייגט א מצבה מען זאל וויסן אז דא אויף דעם מקום איז די מקום מנוחה פון דעם נפטר פלוני צו די נפטר פלוני, כדי מ'זאל קענען קומען מתפלל זיין אויף דעם קבר, יעקב אבינו האט געלייגט רחל אמנו בדרך אפרת עד היום, ביז צום היינטיגן טאג, אז א איד איז אין א צרה גייט ער אויף די קבר פון זיין מאמע, און די מאמע איז מעורר רחמים, און די שערי דמעות איז לא ננעלו, רחל אמנו איז מעורר רחמים פאר כלל ישראל עד היום ביז צום היינטיגן טאג.

די מאמע ע"ה איז געקומען למקום מנוחתה סמוך צום ציון פון טאטן ז"ל, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, אז מ'קומט צום ציון פון טאטן ז"ל

פון גאנץ כלל ישראל, אבער יעקב אבינו איז דאך אויך זיכער דער טאטע פון גאנץ כלל ישראל, איז פארוואס האט מען געלייגט רחל אמנו בדרך אפרת, ווי כלל ישראל וועט אדורך גיין קבר רחל און מתפלל זיין, פארוואס איז נישט דער רצון ה' אז יעקב אבינו זאל דארט זיין, און כלל ישראל זאל אדורך גיין די קבר פון יעקב אבינו און מעורר רחמים זיין, יעקב אבינו זאל מתפלל זיין פאר כלל ישראל.

נאר דער תירוץ איז, גדולה הבטחה שניתנה לנשים יותר מלאנשים, די הבטחה וואס דער אייבישטער האט איבערגעגעבן פאר נשים איז מער ווי אנשים, האט מען בוחר געווען רחל אמנו ווי איידער יעקב אבינו, די כח פון רחל אמנו קומט אן העכער, ס'קומט אן אויף א העכערע בחינה.

איך טראכט, ס'קען נאך זיין פארוואס רחל אמנו און נישט יעקב אבינו, איך וועל מקדים זיין א עובדא פון די ערשטע קריג, ווען מ'איז אנטלאפן ווייל די רוסן זענען געקומען, די בעלזער רב ז"ל איז אנטלאפן פון בעלז, אין ס'איז געקומען ימים טובים, און ער איז געווען דארט, האט מען אים ארגאניזירט א פלאץ וואו ער זאל קענען דאווענען, א גרויס פלאץ, מ'האט פארשטאנען אז ס'וועלן קומען אסאך אידן, האט מען אים דערציילט, האט ער געפרעגט צו מ'האט אנגעגרייט א פלאץ פאר א ווייבער שוהל, א עזרת נשים, האט מען איהם געזאגט ניין, מ'האט נישט אנגעגרייט, מ'האט נאר געטראפן א פלאץ וואו מ'זאל דאווענען, האט ער געזאגט וויל ער נישט גיין אהין דאווענען, אז ס'איז נישטא קיין עזרת נשים וויל איך נישט גיין אהין דאווענען, האט ער געזאגט דעם הסבר, אז נשים צדקניות ווען זיי קומען אין עזרת נשים און זיי פארגיסן טרערן פון זייערע תפילה איז דאס בוקע רקיעים, און דאס ברעכט אויף אלע טויערן, און די תפילות און די תקיעות פון די

אונז פאר דיינע קינדער, פאר די אייניקלעך, בני רבעים ובני חמשים.

דער אייבישטער זאל העלפן אז אונז זאלן זוכה זיין צו געבענטשע קינדער, אזוי ווי דו האסט פארגאסן טרערן, און דו האסט אויף דעם מתפלל אז דו זאלסט האבן ערליכע קינדער, ערליכע אייניקלעך, דיין גאנצע חיות דיין גאנצע תענוג איז געווען ווען דו ביסטו אריין געקומען, דו האסט געזעהן דער טאטע ז"ל לערנט מיט די קינדער און מ'קריגט זיך אין לערנען, דו ביסט געשטאנען אין די זייט און צוגעקוקט, דאס איז געווען דיין גאנצע נחת, זעהן דער טאטע לערנט מיט די אייניקלעך, זעה מעורר רחמים זיין אז מ'זאל קענען ממשיך זיין דעם דרך וואס דו האסט געוואלט און וואס דו האסט אונז געלערנט, האבן ערליכע קינדער, קינדער יראי ה' תלמידי חכמים, קינדער און אייניקלעך און ווייטער'דיגע דורות, אלע יוצאי חלצ'ך זאלן זוכה זיין צו חיי אריכי ישועות און רפואות, די מאמע ע"ה האט אזוי פיל מיטגעמאכט אין איר לעבן, מ'האט פריער דערמאנט, ל"ע פאר קיין שום אידיש קינד נישט געזאגט, פארלוירן א קינד, מיטגעמאכט די אלע יארן ווי לאנג די שוועסטער איז נישט געזונט געווען, פרובירט מחזק צו זיין די קינדער, און נאכדעם די יתומים, אליין ליידער מיטגעמאכט אזויפיל יסורי הגוף ויסורי הנפש די לעצטע יארן, זאל זי פועל'ן ישועות און רפואות פאר אלע נצרכים, פרנסה בהרחבת הדעת ובמידה גדושה, ערליך אידיש נחת פון אלע קינדער און אייניקלעך, ביז אונז וועלן מיר זוכה ס'זאל מקוים ווערן די נבואה והקיצו ורננו שוכני עפר, מ'זאל זוכה זיין צו תחיית המתים, והימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מתפלל זיין, איז די בחינה וואס די גמרא זאגט אין סוטה (עי' שם בהגהות הב"ח), משה רבינו עמוד בתפלה בעדינו, מ'בעט פאר משה רבינו ער זאל מתפלל זיין בתפילה פאר אונז, איך וויל ענק זאגן, לאה אמנו אונזער מאמע עומדת ומבקשת רחמים עלינו בבכיה ובדמעות, רחל מבכה על בניה, אונזער מאמע, די מאמע ע"ה בחיים חיותה האט פארגאסן טרערן בתפילה ובתחנונים, זי איז מעורר רחמים פאר אונז, רחל מבכה על בניה, דוקא רחל, דווקא די מאמע איז מבכה על בניה, א מאמע'ס הארץ ווייסט און פארשטייט א צער פון א קינד, גארנישט קען זיך נישט צוגלייכן צו די הארץ פון א מאמע, אידישע קינדער גייען אין גלות, מ'דארף רחמים, דארף מען א מאמע, איז רחל אמנו האט מען געלייגט, א מאמע האט מען געלייגט, נאר די מאמע ווייסט, נאר די מאמע פארשטייט א קינד, נאר די טרערן פון א מאמע דאס קען ברענגען די ריכטיגע ישועה.

אונז האבן געלייגט היינט א מצבה פאר די מאמע ע"ה, די גמרא זאגט (שבת קנ"ג): אחים בהספידא דהתם קאימנא, ביי א הספד דארט געפינט זיך די נשמה וועם מ'איז מספיד, יעצט מ'איז זיך צוזאם געקומען דא מספיד צו זיי די מאמע, די מאמע געפינט זיך דא מיט אונז, און ס'שרייט זיך ארויס פון הארץ, טייערע מאמע, הארציגע מאמע, רחמים'דיגע מאמע, ווי לאנג דו האסט געלעבט האסטו מתפלל געווען אויף אונז, דו האסט מעורר רחמים געווען אויף אונז, דו האסט פארגאסן דמעות שלישי, ווען דו ביסט אין עולם העליון, צדיקים האבן געזאגט א ווערטל, מיט די זאקן קען מען מער פועל'ן ווי מיט די שיק, ווען מען איז בעולם העליון שערי דמעות איז לא ננעלו, אונז בעט מיר דיר מאמע זיי מעורר רחמים פאר אונז, פאר

מילי דהספידא

מאת מורינו הגה"צ ראש ישיבתינו שליט"א

ככלות השבעה אחרי הקמת מציבת הרבנית הצדיקת ע"ה
בבית המדרש הגדול בקרית יואל יע"א

זאגט דער נודע ביהודה - ס'איז בלתי ספק - זאגט ער דאס לשון - בלתי ספק אז די גדולי העיר האבן מספיד געווען שרה אמנו נאך פאר אברהם אבינו איז געקומען, ויבא אברהם איז טייטש אז ער איז דארט נישט געווען, נאר פאר ער איז געקומען האט מען שוין מספיד געווען שרה אמנו, איז שוין געווען הספדים פריער, אבער ביי די אלע הספדים האט מען גערעדט פון אברהם אבינו, מ'האט גערעדט פון איר אז זי איז א אשת חיל, א אשת חבר, יעדער האט גערעדט וואס זי האט געטוהן פאר אברהם אבינו, און וואס זי האט געטוהן פאר די ישיבה פון אברהם אבינו, וואס מ'איז געזיצן דארטן און געלערנט אזוי ווי חז"ל זאגן (יומא כח): מעולם לא פסקה ישיבה משולחנן של האבות, אבער פון איר האט מען ביז יעצט נישט גערעדט, איז געקומען אברהם אבינו, ויבא אברהם לספוד לשרה, ער האט אנגעהויבן א נייע הספד, לספוד 'לשרה' מ'וועט רעדן פון די גרויסקייט פון שרה אמנו וואס נאר ער האט געוואוסט, וואס ביז יעצט די בני העיר און די גדולי העיר - ווי דער נודע ביהודה זאגט - האבן נישט געוואוסט פון דעם.

ס'איז דא א מוראדיגע שפת אמת אין פרשת בראשית, ער ברענגט דעם פסוק וואס שטייט ביי די מתאוננים אין פרשת בהעלותך, ויהי העם כמתאוננים (במדבר יא, א), אידישע קינדער זענען געווען רע באזני ה', שטייט אין פסוק ויחר אף ה' מאוד, האט זיך משה רבינו מתנצל געווען פאר הקב"ה, האט ער געזאגט האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן

דער מחבר ברענגט אין הלכות אבילות (שו"ע י"ד סי' שד"מ סעי' י"ט) מספידין תלמידי חכמים ונשותיהם בבית הכנסת ובבית המדרש, מ'איז מספיד תלמידי חכמים ונשותיהם בבית הכנסת און בית המדרש. דער בית יוסף ברענגט מ'לערנט ארויס פון די גמ' אין מס' מגילה (דף יח:): רפרם - דער אמורא - אספדיה לכלתיה בבי כנישתא. זאגט די גמרא פארוואס האט ער מספיד געווען כלתיה בבי כנישתא, אי משום יקרא דידי, אי משום יקרא דמיתא, אתו כוליה עלמא, האבן זיך צוזאמגענומען אין בית המדרש, ס'איז געקומען א גרויסער ציבור, האט ער געזאגט, אדער וועגן יקרא דידי, אדער וועגן זיך, וועגן זיין כבוד פון רפרם, אדער וועגן די כבוד דמיתא.

אויף די הספד וואס מ'איז צוזאמגעקומען היינט נאכט אויף די באבע ע"ה, איז עס יקרא דידי, ס'איז א כבוד פארן זיידן ז"ל, און ס'איז א כבוד פאר די באבע ע"ה אז מ'קומט דא אין בית המדרש זאגן דברי הספד.

ס'איז דא א הספד אין אהבת ציון פונעם נודע ביהודה ער האט מספיד געווען זיין רעביצין, האט ער זיך געשטעלט ס'שטייט אין פסוק ביי אברהם אבינו, ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה (בראשית כג, ב), אברהם אבינו איז געקומען מספיד זיין שרה אמנו ולבכותה, פרעגט דער נודע ביהודה, פארוואס דארף שטיין ויבא אברהם לספוד לשרה, ס'שטייט דאך פריער אין פסוק ותמת שרה בקרית ארבע, מ'ווייסט דאך אז מ'רעדט פון שרה אמנו, וואלט געדארפט שטיין ויבא אברהם לספוד ולבכותה, ס'שטייט דאך שוין פריער אין פסוק, וואס איז דער ויבא אברהם לספוד לשרה'.

נעגל וואסער, מ'לייגט אריין יראת שמים נאך אלס קליין קינד, ס'הייבט זיך אן נאך פאר די חיוב פון דעם טאטן צו לערנען מיט די קינדער, הייבט זיך עס שוין אן ביי די מאמע'ס.

דער פעטער דער רבי זאל זיין געזונט האט נאך געזאגט דא ביי די לויה, אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי לא, ל), אשה יראת ה' אז מ'זעט אין שטוב אז ס'איז דא יראת שמים, היא תתהלל דאס קומט איר צו פארדאנקען.

אשה יראת ה', אונז זענען מיר געווען אסאך אין שטוב, אונז האבן מיר אסאך געוואוינט דארט, אונז זענען געקומען פון שיקאגא, האבן אונז געוואוינט דארט אפאר חדשים, אונז האבן מיר צוגעקוקט איר דאווענען יעדן אינדערפרי, יעדן טאג מיט א קביעות איז זי געשטאנען און געדאוונט, איר בענטשן ווי זי האט געבענטשט, איר שבת ווי אזוי זי האט אפגעווארט דעם שבת, דער עולם געדענקט נאר ווען מ'פלעגט אריין גיין צום זיידן ז"ל פרייטאג נאכמיטאג, איז שעות פאר שבת - איז דאס געווען ווינטער איז דאס געווען זומער - איז דער זיידע געזיצן אין שטוב אנגעטוהן מיט די שבת'דיגע בעקיטשע מיטן שטריימל אויפן טיש און אפגעווארט דעם שבת, מיין מאמע ע"ה פלעגט צו זאגן קוקט'ס ווי ס'זעהט אויס ביי זיידן פרייטאג, דאס איז אפשר נאר ווען מען איז שוין אויף דער עלטער, ער האט א הויז בחור, אוודאי זעהט אזוי אויס דאס שטוב פרייטאג?!, פלעגט די מאמע אונז זאגן, ניין, ווען אונז זענען נאך געווען קליינע קינדער, ס'איז נאך געווען א שטוב מיט קליינע קינדער, האט מיין מאמע צוגעשטעלט דאס שטוב דער טאטע זאל קענען שוין שעות פאר שבת זיצן אזוי ביים שבת'דיגן שטוב, אלעס איז געווען איר כח, אשה יראת ה', די יראת שמים וואס זי האט אריינגעגעבן, היא תתהלל, אלעס וואס קומט פון דארט פון איר שטוב, קומט איר צו פארדאנקען.

את היונק, פרעגט דער שפת אמת וואס האט משה רבינו דא געזאגט, משה רבינו איז געווען דער שליח אין מצרים ארויס צו נעמען די אידישע קינדער פון מצרים, און שפעטער ביי קריעת ים סוף, משה רבינו האט געגעבן די תורה פאר אידישע קינדער, משה רבינו האט געהאט מסירת נפש, ער האט געזאגט מחני מספרך אשר כתבת (שמות לב, לב), וואס האט ער דא געזאגט האנכי הריתי, זאגט דער שפת אמת, אלא מאי א מאמע וואס געבט אריין פאר קינדער דאס איז נאך מער ווי משה רבינו האט געגעבן פאר די אידישע קינדער, מער ווי ארויס נעמען פון מצרים, מער ווי געבן די תורה, יראת שמים וואס א מאמע קען געבן, אמונה און בטחון וואס א מאמע קען געבן פאר קינדער, דאס איז נאך מער פון וואס מ'האט באקומען פון משה רבינו, דאס האט משה רבינו געזאגט ס'איז געווען ויהי העם כמתאוונים רע באזני ה', האט משה רבינו געזאגט איך בין נישט שולדיג, האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו, בין איך דען די מאמע פון כלל ישראל, אלץ קען איך דען, די תורה האב איך געגעבן, עשר מכות האט ער געברענגט אין מצרים, אבער דאס וואס א מאמע קען דאס קען איך נישט.

דער מהרש"א ברענגט אין מסכת סוטה דף כ', שטייט אין פסוק כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט, ג), זאגט ער, אמת, כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, ותגיד לבני ישראל אלו אנשים, ריכטיג נשים האבן אויך זייערע מצוות זיי זענען אויך געווען ביי קבלת התורה, אבער ס'וואלט געדארפט שטיין נאך ותגיד לבני ישראל פאר זיי האט מען געגעבן די מצוות פון לימוד התורה און די תרי"ג מצוות, פארוואס שטייט כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים פריער. זאגט דער מהרש"א - פארוואס, ווייל ווייבער זענען מיט די קינדער, נאך פאר זיי הייבן אן צו לערנען, לערנען שוין די מאמע'ס אויס ברכות צו מאכן, וואשן

די משנה זאגט אין אבות (פ"ה מ"ג), עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, טיישן די מפרשים וואס מיינט ועמד בכולם, אז אברהם אבינו האט געהאט עשרה נסיונות, אבער עמד בכולם, נאך יעדן נסיון איז ער גרעסער געווארן, מיט דעם וואס ער האט געקענט ביי שטיין די נסיונות, דער מאור עינים ברענגט אין פרשת וארא, יעדער איד האט עשר נסיונות אין זיין לעבן, מנסין כל אחד בעשר נסיונות, אין דער מאור עינים איז מסביר וואס איז טיישט א נסיון, וואס איז פשט א נסיון, מ'נעמט צו א מענטש דאס התקשרות פון הקב"ה, און ס'בלייבט ביי אים נאר די בחירה, מ'זעהט צו ער קען ביישטיין דעם נסיון, עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו.

אין וועלכע נסיון וואס די באבע איז געווען און וואס זי איז נישט ביי געשטאנען?!, צו ס'איז געווען אינמיטן די קריג, צו ס'איז נאך די קריג, ווען זי איז צוריק געקומען קיין באטור, אסאך פון די קריג'ס קינדער - די קינדער וואס זענען געבליבן אליין - ס'האט ביי זיי געדויערט אסאך צייט ביז מ'האט זיך צוזאמגענומען, ס'האט געדויערט צייט ביז מ'איז צוריק געווארן אזוי ווי ס'איז געווען פריער, די אלע וואס זענען געווען מיט איר נאך די קריג, ווייסן אז זי האט זיך געפירט פון ווען זי איז צוריק געווען גלייך, זי האט געוואוסט זי איז דעם רב'ס טאכטער געווען, האט זיך געוואוסט וויאזוי זי דארף אויסזעהן און וואס זי דארף צו טוהן. ווען זי איז שפעטער געקומען קיין סיגעט, דארט איז געווען מיידלעך וואס זענען צוריק געקומען נאך די קריג אן קיין עלטערן, זי אליין איז נאך געווען יונג, זי האט דעמאלט'ס חתונה געהאט, פלעגט זי גיין צו די מיידלעך, צו לערנען די פשוט'ע זאכן יסודות פון שטוב, וואשן נעגל וואסער, מאכן ברכות, בענטשען, אלעס האט זי אינזין געהאט, מחזק געווען צובראכענע יתומים, און געזאגט

פאר זיי ס'גייט נאך זיין א וועלט מ'דארף זיך צוריקשטעלן אזויווי ס'איז געווען.

אין האב געטראפן א איד אין ארץ ישראל ר' אלימלך שטיין לאוויט"א ער האט געוואוינט אין רחובות יארן לאנג, האב ער מיר געטראפן אפאר וואכן צוריק, האט ער מיר געזאגט, ער איז געווען אין סיגעט נאך די קריג, דער רב - אזוי האט ער גערופן דעם זיידן - האט מיר חתונה געמאכט, ס'איז געווען גלייך נאך ווען דער זיידע האט חתונה געהאט, ער איז צוריק געקומען אליינס, האט אים דער זיידע מחזק געווען און געזאגט איך וועל רעדן מיט די רעביצין און מ'וועט דיר זוכן א שידוך, און אזוי איז געווען, דער רב האט זיך געזארגט איך זאל חתונה האבן, און איך געדענק איך בין אריין געקומען צום זיידן פרייטאג נאכמיטאג, האט ער געזאגט פאר'ן זיידן, ס'דארף מארגן זיין מיין באווארפן איך האב נישט ווער ס'זאל מיר ווארפן א פעקל, איך האב נישט געהאט קיין מאמע קיין שוועסטער, קיינער איז נישט געבליבן, האט דער זיידע געזאגט אז ער וועט רעדן מיט די רעביצין, ער וועט איר בעטן זי זאל גיין אין ביהמ"ד, דער זיידע איז צוריק געקומען און ער האט געזאגט, יא זי וועט גיין, זי וועט מאכן די פעקלעך, האט דער זיידע צו געזאגט, די רעביצין האט געזאגט אז זי קען נישט קיינעם דא זי האט קוים חתונה געהאט, וואס זי וועט קענען טוהן וועט זי טוהן, זאגט ר' אלימלך, אזוי איז געווען ביי איהם, און אזוי ביי אלע וואס האבן דעמאלטס חתונה געהאט, וואס מ'האט געדארפט האט זי געטוהן, האט זי געהאלפן.

ס'איז דא א בריוו וואס א ברודער פון רבי עקיבא אייגער - ס'איז געברענט אין חוט המשולש - שרייבט פארן חתם סופר, ער טראגט אים אן רבי עקיבא אייגער'ס טאכטער, שרייבט ער דארט אין בריוו, רימט ער אויס דער חת"ס רעביצין - ס'איז פאסיג דא - הייבט ער אן זי איז א בת תלמיד חכם ממקור קדוש חצבתה, אשה

דירה מ'האט געוואוינט אויף יוז סטריט א איין שטאקיגע דירה, איין שטוב איז געווען דעם זיידנ'ס ספרים שטוב, איין שטוב איז געווען איר שטוב, ווען מען האט געדארפט, ס'איז געווען א שטוב מיט קינדער, צי איז דאס געווען אן אסיפת רבנים, צי איז דאס געווען א דין תורה, צי איז דאס געווען א שלום בית שמועס, וואס מ'האט געדארפט איז זי אייביג גרייט געווען, די אלע שעות תורה, וויפיל זי האט גרינגער געמאכט פאר זיידן ז"ל, אלעס אלעס איז איר זכות.

דער זיידע ברענגט עטליכע מאל אין ברך משה, פון רבי יוסף יעב"ץ - אז מ'האט געזעהן - ווען ס'איז געווען די גזירות אין שפאניע, האט מען געזעהן די וואס האבן געהאט אמונה פשוטה, די נשים וואס האבן געהאט אמונה פשוטה, די האבן געקענט דורך טראגן די שווערע זמנים, די חוקרים, די האבן נישט געקענט, וועגן דעם זאגט מען שמע ישראל, און נישט ראה, ווייל די וואס זענען געווען שמע וואס מ'האט געהערט פון פריער וואס מ'האט געהערט פון דערהיים די זענען געבליבן. מ'האט גערעדט פון די באבע פון די עשר נסיונות וואס שטייט פון מאור עינים אז יעדער איד גייט אריבער עשר נסיונות, איך געדענקט ווען ס'איז געווען די צייט וואס מיין מאמע ע"ה איז נישט געזונט געווארן, ס'איז געווען זייער א שווערער צייט פאר איר - קיין שום אידישע מאמע זאל דאס נישט דארפן צוקוקן - ס'איז געווען די צייט וואס מ'האט געהאלטן ביים אנהייבן חתונה מאכן די אייניקלעך, האט זיך אריינגעריסן אין שטוב אזעלכע שווערע זמנים, ס'איז געווען שווער ארום צוקוקן פאר די ארומיגע, די באבע פלעגט קומען אין שפיטאל, זי איז געזעסן נעבן בעט, שעות לאנג איז זי געזעצן, אזויווי דער מאמר (המובא בחובת הלכות) החכם אבלו בלבו וצהלתו בפניו, אוודאי אין שטוב האט זיך נאס געמאכט איר תהלים, אין שטוב האט זי אויסגעוויינט איר

טובה מאוד, יושבת ביראת ה', אוהבת תורה, זי האט ליב תורה, צנועה במעשיה, ובחכמת לב, שרייבט ער ווייטער, יודעת להנהיג עצמה ברבנות, ולהעמיד בית על צד היותר טוב, יעדעס ווארט וואס שטייט דא איז אזוי טאקע געווען, דער חתם סופר האט חתונה מיט די טאכטער פון רבי עקיבא אייגר.

יעדעס ווארט וואס שטייט אין בריוו קען מען זאגן אויף די באבע ע"ה, צנועה ביראת ה', אזא צניעות אייביג געשטאנען ביי די טיר, אייביג געשטאנען אינדרויסן, ווען זי האט געוואוינט אין בארא פארק, זי פלעגט יעדן שבת גיין דאווענען, זי איז קיינמאל נישט אדורך געגאנגען דאס ביהמ"ד, ס'איז נאך נישט געווען אזוי פיל מענטשן פאר'ן דאווענען, זי וואלט געקענט אדורך גיין, איז דאס געווען ווינטער, שניי, ס'האט גערעגנט, זי איז אייביג ארומגעגאנגען אויף די 15 עוו. און אזוי צוריקגעקומען, אייביג געשטאנען אין די זייט, אזא יראת ה', אזא יראת שמים. ווי מ'האט גערעדט פריער, איר דאווענען, בעלת מדות טובות, און ווי זי האט גערעדט פון מענטשן ווי זי האט גערעדט צו מענטשן.

אוהבת תורה, ווי זעט מען אזא רעביצין מיט אזא אהבת התורה. אונז פלעגן מיר קומען אויף יו"ט צו אויף שבתים צום זיידן, איז שבת אינדערפרי האבן אלע אייניקלעך געוואלט לערנען מיטן זיידן, פלעגט מען אויפשטיין פריה, און דער זיידע האט אונז אריין גערופן לערנען. פלעגט זי שטיין ביי די טיר, און געוויינט מיט טרערן, אז זי זעהט אז דער זיידע לערנט מיט די אייניקלעך, אזא אהבת התורה האט זי געהאט. די מאמע פלעגט אונז אייביג זאגן, אז מ'דארף זייער מכבד זיין די באבע, - זאגט זי - זי האט קיינמאל נישט געזאגט פארן טאטן ניין, וואס דער טאטע האט געוואלט אין אלע צייטן, איז זי אייביג איהם צוגעשטאנען, איז דאס געווען ווען מ'איז געווען אין וויליאמסבורג אין א קליינע

אמאל אריין צו איר, ס'איז געווען נאך א פאר וואכן וואס מיין מאמע איז אוועק, ווען איך בין אריין צו די שטוב, האט זיך מיר געזאגט, קוק איך גיי אן, מיין פעטער רבי חיים יהושע האט נאך נישט געהאט קיין קינדער דעמאלט'ס ל"ע, ער האט געוואוינט אין מאנטריאל, האט זי געזאגט, קוק, איך האב דא געהאט צוויי טעכטער איינע האט נאך נישט קיין קינדער, אין איינע האט איבערגעלאזט א שטוב מיט קינדער, אבער איך גיי אן ווייטער, אזוי האט זי מיר געזאגט, איך פראביר אנצוגיין.

ווען זי איז נישט געזונט געווארן, ס'איז שווער געווארן דאס גיין, אויף אלעס האט זיך מותר געווען, אבער אויף גיין אין ביהמ"ד, ווילאנג זי האט געהאט כח איז זי געגאנגען, די שטאקן ארויפצוגיין איז זי געגאנגען. ווי שווער איז איר געווען דאס צינדן לעכט, זי האט נישט געקענט אפילו א שוועבל אליינס אנצינדן, אבער זי איז געגאנגען צום צינדן לעכט ווי גארנישט וואלט געווען, זי האט זיך געפריידט כמוצא שלל רב, דער עיקר איך קען נאך עפעס טוהן, איך פראביר נאך מקיים זיין די מצווה ווי ס'דארף צו זיין, ווילאנג האט געדארט ביז ווען זי האט אנגעצונדן, אבער די שמייכל אויפן פנים, 'קוק ס'קומט שבת און איך קען נאך צונדן לעכט, איך קען נאך עפעס טוהן'.

דער נודע ביהודה ברענגט ביי די הספד אויף זיין רעביצין וואס מ'האט פריער דערמאנט, פירט אויס דער נודע ביהודה, ער איז שוין געווען אויף דער עלטער זיי האבן געוואוינט אכט און פופציג יאר - נ"ח שנים - צוזאמען, זאגט דער נודע ביהודה דארט, בעמדה על משמרת שלא יתוודע לי דבר ולא שיסתבב שום צער ועגמת נפש, דער נודע ביהודה זאגט אויף זיין רעביצין אז זי איז געשטאנען אז וואס איך דארף נישט וויסן זאל איך נישט גורם זיין קיין צער ועגמת נפש, זאגט ער אייביג האט זי פראבירט שלא יהיה שום

סידור, אבער דארט אין שפיטאל איז זי געזעסן און זי האט געוואלט מחזק זיין, שעות פלעגט זי קומען אין זי איז געזעסן דארטן מיט אזא רוהיגקייט... ס'האט אויסגעזעהן כאילו ס'איז נישט קיין פראבלעם בכלל, זי האט פראבירט צו טוהן וואס מ'קען טוהן מיט די קינדער וואס זענען געבליבן אין שטוב, קליינע קינדער קליינע שוועסטער וואס זי האט געוואלט וואס זי האט געקענט טוהן האט זיי אייביג געזעהן צו העלפן און צו טוהן, ווען איך בין דא געווען איך האב געהאט דא א קינד, האט זי מיר געזאגט קוק דיין מאמע איז נישט געזונט, קום צו מיר אויף א פאר וואכן, אונז זענען געווען ביי איר אויף א פאר וואכן, וואס זי האט געקענט מיטן גרעסטן שטארקייט האט זי געהאלפן.

איר געדענק ס'איז געווען דעמאלט'ס ווען מיין מאמע איז אוועק, און מ'איז צוריק געקומען פון שפיטאל, ס'איז געווען ביים זיידן אין ספרים שטוב, דער רבי איז אויך געווען דארט, מ'האט גערעדט דארט פון די לוייה ווען ס'וועט זיין, האט מען געזאגט פאר'ן זיידן אז ער דארף אריין גיין צו די באבע אין איר שטוב, איז דער זיידע אריין, און זי איז געזעצן נעבעך אין אזוי געוויינט, האט איר דער זיידע געזאגט אפאר ווערטער, האט ער געזאגט, דו גלייבסט דאך אז ס'איז דא א באשעפער, מ'טאר נישט האבן קיין קשיות, און ער האט געזאגט ווייטער, מ'דארף מקבל זיין דער דין, האט ער געזאגט ווייטער אונז דארף מיר קוקן וואס מיר האבן מיר יא, מיט די שטארקייט מיט די אמונה און בטחון וואס זי האט געהאט יונגעהייט, דאס האט איר באגלייט די אלע נסיונות וואס זי איז אריבער. זי איז געזעצן דעמאלט'ס שבעה איז זי געזעצן ביי אונז אינדערהיים, זי איז געזעצן ווי א מלכה, מיט א פעסטקייט מחזק געווען, גערעדט מיט די קליינע קינדער, פרובירט מיט א מוראדיגע שטארקייט, איך געדענק איך בין

מיר האלטן אינמיטן די טעג וואס מיר האפן אז ס'וועט נתהפך ווערן לששון ולשמחה, מ'ברענגט פון הגה"ק רבי אהרן טשערנאבלער ז"ל ער האט געזאגט ס'שטייט אין תהלים (ככו, ב) אז ימלא שחוק פיננו, וואס איז טייטש אז ימלא שחוק פיננו, ס'וואלט געדארפט שטיין אז ימלא שמחה בפיננו, ווען משיח ווען קומען ווען זיין א שמחה, וואס איז דער שחוק. זאגט ער, ניין, ס'וועט זיין א געלעכטער, תנאים און אמוראים, דער בעש"ט הק' מיט די תלמידים, די גרויסע צדיקים פון די פריערדיגע דורות, די האבן נישט זוכה געווען צו די גאולה, און די קליינע דורות וועלן יא זוכה זיין צו די גאולה, אז ימלא ווען משיח וועט קומען וועט זיין שחוק פיננו, ס'איז שוין דא ליידער ווייניג איד און ווייניג אידענעס וואס האבן מיט געמאכט די שווערע צייטן, וואס האבן מיט געמאכט אין לאגער וואס זיי האבן אלע געהאט אמת'דיג מסירות נפש, זיי האבן נישט זוכה געווען, אבער אז ימלא שחוק פיננו ס'וועט זיין א געלעכטער, מ'האפט אז אונז וועלן יא זוכה זיין.

זאל דער אייבישטער די באבע וועט אוודאי זיין א מליצת יושר פאר אלע קינדער און אייניקלעך פאר די איר אייניקלעך, און אוודאי פארן רבי'ן זאל זיין געזונט, זי פלעגט אונז אייביג זאגן, קוקט אויף מיין רבי אהרן, קוקט'ס ווי פלייסיג ער לערנט, ער הייסט נאך מיין טאטע (הגה"ק רבי אהרן טייטלבוים ז"ל אבד"ק וואלאווע), אזוי פלעגט זי זיך אייביג אויפטוהן. די באבע זאל זיין א מליצת יושר פאר איהם ער זאל האבן כח ווייטער קענען אנגיין מיט די עבודת הקודש, איבעראל ווי ס'איז דא א קיבוץ אידן זאל מען קענען זיין מקבלים, און דער אייבישטער זאל העלפן אז די טעג זאלן שוין נתהפך ווערן לששון ולשמחה, אונז זאל מיר זוכה זיין ס'זאל זיין דער זמן פון ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

שנאה ומחלוקת ביני ובין שום אדם מבני קהלתינו, דער נודע ביהודה זאגט אויף זיין רעביצין אז זי האט פראבירט אז ס'זאל נישט זיין קיינמאל קיין מחלוקת צווישן מיר מיט אנדערע, זאגט דער נודע ביהודה, לא כשאר נשים שמעוררות שנאה ונקמה, זאגט ער ווייטער דער נודע ביהודה יאמר לי שום אדם אז א מענטש זאל איהם זאגן אם שמע מעולם או שהיתה לה שום מריבה עם איש או עם אשה אחרת, ועמדה על משמרת שלא יתוודע לי דבר שיסתבב לי שום צער, זי האט דעם זיידן'ס געזונט אלע יארן אזוי פיל געהיטן, איר גאנצן קאפ איז געווען וואס פאר איהם גרינגער צו מאכן, קיינמאל נישט אריינגעדרייט אין קיין עגמת נפש, קיינמאל נישט ארייגעדרייט אין קיין צער, אויף איר קען מען אויך זאגן יאמר לי שום אדם אויב זי האט געהאט שום מריבה עם איש ואשה אחרת.

מ'איז געווען פריער אויפן ציון, די גמרא זאגט אין קידושין (דף פב:) אשרי מי שרואה הוריו באומנות נקיה, אוי למי שרואה הוריו באומנות פגומה, זי האט זוכה געווען צו קומען לקבורה אין דעם אוהל פון דעם רבי'ן זי"ע, דאס איז דאס גרעסטע פלאץ דאהי אין אמעריקא וואס אידן קומען זיך אויסגיטן דאס הארץ פארן הייליגן באשפער איך האב געטראכט אז ביי א ציון קומט מען אדער פאר א שמחה פאר א חתונה, פאר א שידוך, אדער קומט מען אז ס'איז דא א חולה בתוך ביתו ס'איז דא עגמת נפש, איז קען זיין אשרי מי שרואה הוריו באומנות נקיה, וואויל איז פאר די קינדער וואס מ'וועט קומען אין דעם מקום קדוש וואס די זיידע און די באבע זענען דארט נאר באומנות נקיה, נאר פאר א שמחה, אוי למי שרואה הוריו באומנות פגומה, וויי איז פאר א מענטש וואס דארף קומען אויף א ציון ווען ער האט חלילה א חולה בתוך ביתו א אומנות פגומה.

שהשמחה במעונם

ברכת מזל טוב

הגנו ומשגרים ברכת מז'ט חמה ולבבית לאנשי שלומינו ותומכי וידידי כוללינו הק' די בכל אתר ואתר כאו"א בשמו הטוב יבורך

קרית יואל

להולדת הבנים

מז'ה דוד ישראל ברוך אונגאר הי"ו
מז'ה חיים יוסף איצקאוויטש הי"ו
מז'ה יעקב משה ווידער הי"ו
מז'ה דוד יצחק (ברביצ'א) ווערצבערגער הי"ו
מז'ה ישראל אברהם אלתר לאנדא הי"ו
מז'ה חיים ישוע (במריא) לעווי הי"ו
מז'ה יודא צבי שווארטץ הי"ו

להולדת הבנות

מז'ה בצלאל חיים באש הי"ו
מז'ה יצחק ליפא גוטמאן הי"ו
מז'ה אהרן יצחק דוד לאנדא הי"ו

להכנס בניהם לעול התורה והמצוות

מז'ה יצחק יעקב כץ הי"ו
מז'ה יונתן בנימין ווינגארטן הי"ו
מז'ה אברהם אביש אקער הי"ו
מז'ה ברוך מרדכי לאוב הי"ו
מז'ה שלום מאיר עקשטיין הי"ו
מז'ה יוסף לייב ברוין הי"ו
מז'ה יוסף מענדל ברוין הי"ו
מז'ה אליעזר דוד איצקאוויטש הי"ו

לאירוסים צאצאיהם

מז'ה מרדכי לייב גליק הי"ו, בנו
מז'ה אהרן מנחם זאב ווייס הי"ו, ב'פ
מז'ה יוסף צאצאיהם

לאירוסים צאצאיהם

מז'ה יצחק מזרחי הי"ו
מז'ה משה פרידריך הי"ו
ומחור מז'ה שלמה לייב וויינבערגער הי"ו
מז'ה אברהם ביקעל הי"ו
מז'ה ליפא (בר' שרה'א) ווערצבערגער הי"ו
ומחור מז'ה דיניאל בוכינגער ז"ל, מאנסי
מז'ה אברהם חנוך העניך פריעד הי"ו
ומחור מז'ה אברהם צבי וויינבערגער הי"ו

לאירוסים צאצאיהם

מז'ה אברהם שאלילאף הי"ו
מז'ה יצחק ד. ש. נאקא הי"ו
ומחור מז'ה משה כוואן הי"ו
מז'ה משה חיים שרייבער הי"ו
מז'ה שמואל לייביש וויינבערגער הי"ו
ומחור הרב ר' עמרם כהן שליט"א

ירושלים

להולדת הבנים

מז'ה יודא לייב וויינבערגער הי"ו
ולאביו מז'ה אברהם חיים וויינבערגער הי"ו
ולחתנו מז'ה אהרן עקשטיין הי"ו
ולח'ו מז'ה יודא עקשטיין הי"ו
השלום זכר בבית מדרשו ברוך משה

לנישואי צאצאיהם

הרב ר' ישראל דוב קליין שליט"א
מנהיג דישיבה ק'
החתונה ביים שני באולם גוטניק
הרב ר' אורי יהודה קויפמאן הי"ו
החתונה ביים רביעי באולם המיר

בארא פארק

להולדת הבנים

מז'ה אביגדור (בר' משה) כהנא הי"ו
מז'ה יחיאל יודא (בר' יעקב צבי) פריעדמאן הי"ו
מז'ה יואל (בר'מ) קאהן הי"ו
מז'ה שלמה פאלמאן הי"ו

להכנס בניהם לעול התורה והמצוות

מז'ה אברהם עזרא אפעלדארפער הי"ו
מז'ה שלמה אליעזר גאלדבערגער הי"ו
מז'ה חיים אלי רייזמאן הי"ו

לאירוסים צאצאיהם

מז'ה שמעון פנחס ליכטמאן הי"ו, לאירוסו בנו
בן מז'ה זלמן ליכטמאן הי"ו, ראה ק' דקהלתינו ב'פ
מז'ה משה (בר' שמעלקא) קיש הי"ו, לאירוסו בנו
מז'ה אהרן מנחם זאב ווייס הי"ו, לאירוסו בנו
מז'ה משה מרדכי לייב גליק הי"ו, קרית יואל

בני ברק

להולדת הבנים

מז'ה נחמן צבי ענגעל הי"ו
ולאביו מז'ה אברהם מרדכי ענגעל הי"ו
ולחתנו מז'ה שלמה זלמן דאסקאל הי"ו
בבא בית מדרשו בכפר מאיר
השלום זכר בבית מדרשו שינו כשיכון

להולדת הבנות

מז'ה מרדכי אהרן לאנדא הי"ו
ולאביו מז'ה אברהם משה לאנדא הי"ו
ולחתנו מז'ה יצחק סאנדער הי"ו
ולקוט מז'ה יצחק קארצאנא הי"ו
ולח'ו מז'ה שלמה זלמן סאנדער הי"ו
קידושא רבא בבית מדרשו כשיכון

להכנס בניהם לעול התורה והמצוות

מז'ה יוסף פנחס וואנאחאקער הי"ו
ולאביו מז'ה שאול אהרן וואנאחאקער הי"ו

לנישואי צאצאיהם

מז'ה ישראל משה גאלדשטיין הי"ו
ולאביו מז'ה קלמן גאלדשטיין הי"ו
החתונה ביים ראשון באולם וויניץ
מז'ה יודא צבי לעווינגער הי"ו
ולאביו מז'ה משה יצחק לעווינגער הי"ו
ולחתנו מז'ה יצחק אייזק דאודאוויטש הי"ו
החתונה ביים ראשון באולם הדוד והדר

לנישואי צאצאיהם

מז'ה ישראל יוסף אייזדארפער הי"ו
ומחור מז'ה ישראל יוסף אייזדארפער הי"ו
החתונה ביים שלישי באולם ארנוט תן
הרב ר' צבי ווייס שליט"א, ר' מ' בישיבה ק'
ומחור מז'ה משה שווארץ הי"ו
ולחתנו מז'ה פנחס זעליגה ערשקאוויטש הי"ו
החתונה ביים רביעי באולם הדוד והדר

לנישואי צאצאיהם

הרב ר' ישראל שמואל מיכלאוויטש שליט"א
החתונה ביים רביעי באולם הדוד והדר

וויליאמסבורג

להולדת הבנים

מז'ה יואל (בר' יעקב חיים) מאשקאוויטש הי"ו
מז'ה ליפא (בר' יחיאל מיכל) פרידמאן הי"ו
מז'ה מנשה (בר' שלום יוסף) גאטליעב הי"ו
מז'ה שלמה (בר' אלעזר) סטרוואוויטש הי"ו
מז'ה שמחה זימל (בר' מנחם משה) רעטעק הי"ו

להולדת הבנות

מז'ה אלי מאיר (בר' סענדעה) גוטמאן הי"ו
מז'ה יואל (בר' מאיר לוי) אינדיג הי"ו
מז'ה ליפא (בר' משה מאיר) גאטליעב הי"ו

להכנס בניהם לעול התורה והמצוות

מז'ה משה יודא גרינעלד הי"ו
מז'ה זאב דוב רעטעק הי"ו
מז'ה אברהם לייב ליכטענשטיין הי"ו
מז'ה נחום אברהם שווארטץ הי"ו
מז'ה יונה ווייס הי"ו
הרב ר' בעריש ראזענבערג שליט"א

לאירוסים צאצאיהם

הרב ר' ישעי אהרן קרויז שליט"א, אב' דאפטא

מאנסי

להולדת הבנים

מז'ה יואל געלב הי"ו

מאנטריאל

להולדת הבנות

מז'ה שמחה (בר' אברהם שמואל) וויינבערגער הי"ו
חתן מז'ה יצחק יעקב מאשקאוויטש הי"ו
מז'ה זלמן לייב (בר' יואל אהרן) פריעדמאן הי"ו
חתן מז'ה משה שווארץ הי"ו
להולדת התאומות

אויסטראליע

לנישואי צאצאיהם

הרב ר' חיים היימליך שליט"א
דומ' בקהל עדת ישראל מעלבאן אויסטריע
הרב ר' יודא קאהן שליט"א, אב' קהילת מרכז התורה

איראפע

להולדת הבנים

מז'ה משה מיכל ראזנבערג הי"ו, אנטווערפן
מז'ה יצחק ראזנבערג הי"ו, לאנדאן
חתן מז'ה שמעון עזר פריעדמאן הי"ו, לאנדאן

להולדת הבנות

מז'ה עקיבא שטערן הי"ו, מאנטשעסטער
בן מהר"צ רבי אברהם שמואל ז"ל ר' תורת חסד
חתן מהר"צ אב' ד' קהילתנו במאנטשעסטער שליט"א

לנישואי צאצאיהם

מז'ה זלמן לייב קליין הי"ו, לאנדאן
מז'ה שלמה יוסף לאנדא הי"ו, לאנדאן
ומחור מז'ה בנימין ווערשנער הי"ו, מאנטשעסטער

אדער קען מען שיקן דורך א פקעס אדער מייל

a.ch.bnb@gmail.com - FAX: 011-9723-6166382

צו מעלדן א שמחה קען מען זיך פארבינדן צו:

011-972-52764837 און אין אר' 845-662-5579